

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. Н. КАРАЗІНА

Comenius University (Bratislava, Slovakia)
Konstantin Philosopher University (Nitra, Slovakia)
Matej Bel University (Banska Bystrica, Slovakia)
František Palacký University (Olomouc, CZECH REPUBLIC)

*АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ*

Тези доповідей XII Міжнародної наукової конференції

(19–20 квітня 2024 року, м. Харків, Україна)

Харків – 2024

УДК 81'25(063)

Зареєстровано Державною науковою установою
«Український інститут науково-технічної експертизи та інформації»
(Посвідчення № 526 від 07 грудня 2023 року)
Затверджено до друку рішенням Вченої ради
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна
(протокол № 6 від 28 березня 2024 року)

Організаційний комітет конференції:

С.А. Віротченко, кандидат філологічних наук, доцент (голова)
О. В. Ребрій, доктор філологічних наук, професор (заступник голови)
Н. А. Оніщенко, кандидат філологічних наук, доцент
Л. М. Черноватий, доктор педагогічних наук, професор
А.П. Мартинюк, доктор філологічних наук, професор
І.Є. Фролова, доктор філологічних наук, професор

Адреса оргкомітету:

61022, м. Харків-22, майдан Свободи, 4,
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна,
факультет іноземних мов, к. 7-76, transengl@karazin.ua

Актуальні проблеми перекладознавства та методики навчання
А 43 перекладу : Тези доповідей XII Міжнародної наукової конференції
(19–20 квітня 2024 р., м. Харків, Україна). Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2024. – 104 с.

ISBN 978-966-285-602-6

До збірника увійшли тези доповідей наукової конференції, присвяченої проблемам теорії, історії та методики навчання перекладу.

Для наукових працівників, перекладачів, викладачів, аспірантів, студентів філологічних спеціальностей.

За зміст та достовірність фактів, викладених у тезах, відповідальність несуть автори. Усі тези перевірено на наявність текстових запозичень за допомогою системи StrikePlagiarism.com.

УДК 81'25(063)

ISBN 978-966-285-602-6

© Харківський національний університет
імені В. Н. Каразіна, 2024

KATEDRA
TRANSLATOLÓGIE
FF UKF v Nitre

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
V. N. KARAZIN KHARKIV NATIONAL UNIVERSITY

Comenius University (Bratislava, Slovakia)
Konstantin Philosopher University (Nitra, Slovakia)
Matej Bel University (Banska Bystrica, Slovakia)
František Palacký University (Olomouc, CZECH REPUBLIC)

*MAJOR PROBLEMS OF TRANSLATION STUDIES
AND TRANSLATOR/INTERPRETER TRAINING”*

Abstracts XII International Scientific Conference
(April, 19–20, 2024, Kharkiv, Ukraine)

Kharkiv – 2024

UDC 81'25(063)

Registered by the State Scientific Institution
“Ukrainian Institute of Scientific and Technical Expertise and Information”
(Certificate № 526 of December 7, 2023)

Approved for publication by the decision of the Academic Council
of V.N. Karazin Kharkiv National University
(Protocol № 6 of March 28, 2024)

Conference Organizing Committee

Svitlana VIROTCHENKO, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor
(Head)

Oleksandr REBRII, Doctor of Philological Sciences, Full Professor (Deputy Head)

Nataliia ONISHCHENKO, Candidate of Philological Sciences, Associate Professor

Leonid CHERNOVATY, Doctor of Pedagogical Sciences, Full Professor

Alla MARTYNYUK, Doctor Philological Sciences, Full Professor

Iryna FROLOVA, Doctor Philological Sciences, Full Professor

Organizing Committee Address

61022, Kharkiv, 4 Svobody Square, V.N. Karazin Kharkiv National University,
School of Foreign Languages, room 7–76 transengl@karazin.ua

Major Problems of Translation Studies and Translator/Interpreter Training : AB-
STRACTS of the XII International Scientific Conference (April, 19–20, 2024, Kharkiv,
Ukraine). Kharkiv : V. N. Karazin Kharkiv National University, 2024. – 104 p.

ISBN 978-966-285-602-6

The Collection contains abstracts of the reports at the Conference dedicated to current
issues in theory and history of translation and methods of translators'/interpreters' training.

For scholars, translators/interpreters, teachers, post-graduate students and students of
philological specialities.

The authors acknowledge responsibility for their abstracts content and facts verification.
All abstracts were checked for academic plagiarism using the StrikePlagiarism.com system.

УДК 81'25(063)

ISBN 978-966-285-602-6

© V. N. Karazin Kharkiv National University, 2024

ЗМІСТ/CONTENTS

Алексеева, М. ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ У СТРУКТУРІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ	9
Ахмедова, Е. ОДОМАШНЕННЯ ТА ОЧУЖЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ	11
Бойко, Ю. КУЛЬТУРООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ В РАМКАХ КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНОЇ ПАРАДИГМИ	13
Дмитрошкін, Д. ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В СИТУАТИВНОМУ КОНТЕКСТІ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА ПРИКЛАДІ СЕРІАЛУ «ДРУЗІ»)	15
Долинський, Є. ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИКО-СИНТАКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОБУТОВИХ ПРИЛАДІВ	17
Івахненко, А. СТИЛІЗАЦІЯ В ОРИГІНАЛІ І ПЕРЕКЛАДІ	19
Кабаченко, І., ХУРТАК, І. РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИСЛІВ'ІВ ТА ПРИКАЗОК В МОВІ ТА КУЛЬТУРІ: ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ	21
Кальниченко, Н. АНГЛІЙСЬКІ ЕПОНІМИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ ..	23
Качановська, Т., Зубцова, С. ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ВІДДІЛЕНЬ ДО УЧАСТІ У ПРОЄКТІ «ТЕРМІНОЛОГІЯ БЕЗ КОРДОНІВ» (ТWВ)	25
Котляров, Д. PRIMA VISTA НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПЕРЕКЛАДУ	28

Красуля, А. ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЧЕРЕЗ АВТЕНТИЧНІ ПРОЄКТНІ ЗАВДАННЯ	29
Купчишина, Ю. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ЖАНРУ МОК'ЮМЕНТАРІ	32
Левицька, Н. ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ	33
Лук'янова, Т. МАРКЕТИНГОВИЙ ПЕРЕКЛАД: НАВИЧКИ КОПРАЙТИНГУ	36
Мазур, О., Наняк, Ю. УСВІДОМЛЕННЯ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ОСВІТІ: ВИСНОВКИ З ОПИТУВАНЬ СТУДЕНТІВ	37
Мартинюк, А. ГРАМАТИКА ЯК ВТІЛЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕЛІ СВІТУ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	39
Мацюк, О. ПОЄДНАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ ТА ВЕРБАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ	41
Мізіч, К. ВЕРИФІКАЦІЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ БЛИЗЬКИХ ЕМОЦІЙНИХ КОНЦЕПТІВ НА ОСНОВІ КОРПУСНИХ ДАНИХ	43
Панченко, О. КОНКУРС ПЕРЕКЛАДУ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК ПЕРЕКЛАДАЧА	45
Ребрій, О. В. ПРО НЕСУМІСНОСТІ ТА СТРАТЕГІЇ АБО ЯК ПРИРОДНО ПЕРЕКЛАСТИ НЕПРИРОДНЕ	47
Ребрій, О. О. НОМІНАЦІЇ ЇЖИ ЯК ЧАСТИНА ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ КИТАЮ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ	48
Сергєєва, О. СУЧАСНІ УМОВИ ТА ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ	50

Федоряка, Л. УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ ТВОРІВ ТОМАСА НЕША (ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ).....	52
Фролова, І., Тулупов, О. КОНТЕКСТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ДИСКУРСУ: ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ.....	56
Chernovaty, L. TECHNOHUMANISM AND ONLINE TRANSLATOR/INTERPRETER TRAINING.....	58
Djovčoš, M., Šveda, P. EMBRACING THE SHIFT: LONG-TERM IMPLICATIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON REMOTE INTERPRETING....	60
Gentile, P. (RE)DESIGNING CURRICULA IN TRANSLATION AND INTERPRETING. CHALLENGES, OPPORTUNITIES AND NEW ALUMNI CAREERS.....	61
Halas, A. ENHANCING MULTIMODAL TRANSLATION ANALYSIS THROUGH THICK DESCRIPTION APPROACH.....	62
Hoyte-West, A. PORTRAYALS OF TRANSLATION AND INTERPRETING IN AN EARLY TRINIDADIAN NOVEL: A CASE STUDY OF “WARNER ARUNDELL: THE ADVENTURES OF A CREOLE”.....	65
Kalnychenko, O. DISCUSSION ON TRANSLATION METHOD IN UKRAINE IN 1927–1931.....	66
Klimova, D. THE IMAGES OF “OUR” AND “OTHER” UKRAINIANS IN THE ENGLISH LITERATURE.....	68
Kolomiyets, L. LIBERATING TRANSLATION: ARCHIVAL TRANSLATIONS AND COMMENTS BY MYKOLA ZEROV.....	70
Kovalchuk, N. SIGHT TRANSLATION AS AN INTEGRAL PART OF INTERPRETERS’ TRAINING.....	72
Krappmann, M. CAN CONCEPTS AND TOPOI TRAVEL? TWO EXAMPLES FROM THE TRANSLATIONS OF YIDDISH LITERATURE IN THE 1960S.....	75

Määttä, Simo K. MIGRATION, IDEOLOGIES, AND GOVERNMENTALITY: ANALYZING THE FOUNDATIONS AND CONSEQUENCES OF TRANSLATION POLICIES	77
Olkhovska, A. TEACHING MACHINE TRANSLATION TO FUTURE TRANSLATORS: MODERN PERSPECTIVES	79
Orrega-Carmona, D. TRAINING TRANSLATORS FOR A SUSTAINABLE CAREER IN THE AI ERA: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES	80
Perez, E. FROM AUDIOVISUAL TRANSLATION TO (MEDIA) ACCESSIBILITY: NEW AVENUES FOR TRANSLATOR TRAINING	83
Pieshkova, O. STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF PUNS AS A FACTOR OF THEIR SUCCESSFUL TRANSLATION.....	85
Polinko, K. RENDERING INTERTEXTUALITY IN LITERARY TRANSLATION	86
Pym, A. ON THE END OF TRANSLATION STUDIES AS WE KNOW IT	88
Rudnytska, N. RUSSIA'S 'WEAPONIZATION' OF LITERARY TRANSLATION: WW2 VS RUSSO-UKRAINIAN WAR	91
Rundle, Ch. SIGNIFICANCE IN TRANSLATION HISTORY	93
Stativka, A. SIMULTANEOUS INTERPRETING: TRAINING TECHNIQUES...	93
Tashchenko, G. AI IN TEACHING BUSINESS WRITING AND ITS TRANSLATION	97
Tatolyté, I. HERE WE SEE IT, HERE WE DON`T: ETHOS AND AGENCY IN LITERARY TRANSLATION.....	99
Voronina, K. SIGNIFICANCE OF TRANSLATED LITERATURE IN SHAPING UKRAINIAN CULTURAL IDENTITY IN ENGLISH-SPEAKING WORLD.....	100

ОСОБЛИВОСТІ ХУДОЖНЬОГО ПЕРЕКЛАДУ У СТРУКТУРІ МІЖКУЛЬТУРНОЇ КОМУНІКАЦІЇ

Марія Алексєєва, канд. пед. наук (Харків, Україна)

Взаємодія культур у сучасному світі призводить не тільки до розширення контактів та появи нової інформації, є не тільки джерелом розвитку один одного, але найчастіше додає нерозуміння та розбіжності в точках їхнього зіткнення. У зв'язку з цим дедалі більшого значення набуває вивчення і знання непросто іноземних мов, а навіть культур, мовою яких ведеться спілкування.

На основі матеріалу в галузі теорії та історії культури, можна стверджувати, що головним принципом дослідження міжкультурної комунікації є розгляд культури як динамічної системи, що функціонує на основі комунікації. Культура цікава в аспекті способу життя, бачення світу, менталітету, національного характеру, результатів духовної, суспільної та виробничої діяльності. Зросла інтенсивність міжкультурних контактів, взаємний обмін цінностями культури на різних рівнях дозволяють говорити про перетворення національного надбання на загальнолюдське, про створення спільних міжкультурних духовних продуктів, що не може не вплинути на мову [2, р. 65–69].

Акцентуючи увагу, що мову, безумовно, слід відносити до явищ культури як комунікативного універсуму, що дозволяє через дослідження відмінностей у мовах говорити про відмінності в ментальних процесах представників різних культур. Взаємодія мови та культури відіграє найважливішу роль для вдосконалення форм та ефективності спілкування різних культур [4, р. 39]. Розуміння культури як комунікативного універсуму дозволяє акцентувати мову як основу комунікативного універсуму. Культура формує та організує думку мовної особистості, формує мовні категорії та концепти, дозволяє наблизитися до відповіді, яким чином здійснюється одна з фундаментальних функцій мови – бути знаряддям створення, розвитку, зберігання та трансляції культури.

Будь-який переклад є як взаємодією двох мовних систем, а й взаємодією різних культур. Перекладач повинен мати досить

повне уявлення про культуру іншого народу як про особливу форму організації уявлень про світ у колективній свідомості народу і про ті розбіжності, які існують у уявленнях (світоглядних моделях) людей, що належать до різних етносів, у їхніх уявленнях про життя взагалі та про життя інших народів зокрема.

Можна відзначити, що два підходи – лінгвістичний та культурологічний, які раніше існували ізольовано один від одного, стали зближуватися, відбувається переоцінка проблем перекладу, підвищується статус перекладу, змінюється його якість, вивчаються причини, спричинені відмінностями у перекладах. Художній переклад є сполучною ланкою між мовою та культурою і саме тому необхідно враховувати насамперед його культурну специфіку. Сучасна теорія перекладу виходить з того, що одним із важливих видів комунікації є обмін інформацією, між людьми, які говорять різними мовами і належать до різних культур [3, р. 24].

Даний аналіз дозволяє об'єднати наведені визначення перекладу: переклад – це діалог та конфлікт свідомостей, це автор і читач, це взаємодія та взаєморозвиток культур; художній переклад – це процес міжмовної та міжкультурної комунікації, це явище культури, при якому на основі цілеспрямованого перекладацького аналізу вихідного тексту створюється вторинний текст, що замінює вихідний у новому мовному та культурному середовищі; переклад художніх текстів постає як передачі бачення світу представниками іншої культури; переклад переносе зміст оригіналу з максимально повною передачею національної культури, зі збереженням повного його змісту з однієї мови іншою [1, р. 9].

Ми вважаємо, що проведений аналіз з розгляду перекладу в культурологічному аспекті, а також систематизація факторів та умов, що здійснюють культурну адекватність перекладу, може сприяти формуванню міжкультурної компетенції перекладачів, розвитку культурної сприйнятливості, формуванню практичних навичок та умінь у перекладацькому процесі художніх творів.

Мета художнього перекладу з погляду міжкультурної комунікації зводиться до такого: перенести художній твір з однієї культурної середовища в іншу з найменшою втратою культурних особливостей оригіналу та з найбільшим збереженням міжкультурної цінності твору.

Література

1. Андрієнко Т. П. Когнітивні чинники, що визначають вибір стратегії перекладу. *Філологічні трактати*. 2012. № 3. С. 5–13.
2. Скиба К. М. Модернізація професійної підготовки перекладачів: стратегічні орієнтири : метод. рекомендації. Хмельницький : Термінова поліграфія, 2017. 120 с.
3. Терехова С. І. Практика перекладу для початківців : навч. посіб. Київ : КНТЕУ, 2004. 160 с.
4. Чередниченко О. І. Про мову і переклад. Київ : Либідь, 2007. 248 с.

ОДОМАШНЕННЯ ТА ОЧУЖЕННЯ В АНГЛО-УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ АНГЛОМОВНИХ ХУДОЖНІХ ПОРІВНЯНЬ

Ельвіра Ахмедова, д-р філософії з філології
(Харків, Україна)

Дослідження представляє результати когнітивного перекладацького аналізу стратегій одомашнення та очуження англомовних художніх порівнянь в українському перекладі. Когнітивний ракурс дослідження є співзвучним ідеям сучасних перекладознавців, які вивчають переклад як прояв творчої діяльності перекладача. Дослідження має на меті визначити взаємозв'язок між збіжними чи незбіжними концептуальними моделями художніх порівнянь тексту оригіналу і тексту перекладу і процедурами та стратегіями перекладу англомовних художніх порівнянь на українську мову. Стратегії перекладу розуміємо за Л. Венугі, який стверджує, що їх вибір спричинюється наявністю перекладацьких труднощів у відтворенні культурних, політичних або економічних особливостей вихідного тексту [8, с. 240]. Під час перекладу художніх порівнянь здебільшого виникають труднощі у відтворенні (лінгво)культурної специфіки.

У випадку відтворення художніх порівнянь стратегії одомашнення і очуження застосовуються тоді, коли мають місце гіпотетично неукорінені концептуальні моделі, що і є причи-

ною виникнення так званих перекладацьких труднощів або перекладацьких проблем, які вирішуються шляхом одомашнення або очуження.

Стратегія очуження перекладу порівнянь визначається як збереження художнього порівняння тексту оригіналу у перекладі, який, найімовірніше, буде важко сприйматися реципієнтами [5]. Наприклад: *[Andy] had been in constant retreat, scuttling to his bedroom like a frightened squid* [6, с. 206] – *[Енді] завжди тікав, замикаючись у своїй кімнаті, наче наполоханий кальмар* [3, с. 417]. У прикладі художнє порівняння відтворюється дослівно за допомогою калькування. Перекладач переносить порівняння з тексту оригіналу шляхом змістового відтворення. Стратегія очуження також реалізується шляхом формального відтворення, наприклад: *[Dorothy's] accent like Curt Jurgens in Battle of Britain* [6, с. 39] – *Й акцентом, схожим на мову Курта Юргенса в «Битві за Британію»* [3, с. 70]. У прикладі перекладач відтворює концепт-джерело порівняння транскодуванням. Обидва перекладацькі рішення, проаналізовані вище, утруднюють сприйняття тексту перекладу.

У межах стратегії одомашнення перекладач, навпаки, адаптує художнє порівняння до культури перекладу та спрощує реципієнту розуміння тексту перекладу. Ця стратегія реалізується п'ятьма перекладацькими процедурами: 1) відтворенням (*a cone-shaped glass like a dunce cap upside down* [4, с. 88] – *содову в конічній склянці, схожій на перевернутий ковпачок блазня* [1, с. 103]); 2) заміною (*You're white as a sheet* [4, с. 54] – *Та ви біла, наче сніг* [1, с. 57]); 3) усуненням (*my mouth would taste clean as a whistle* [4, с. 184] – *дихання лишатиметься свіжим* [1, с. 227]); 4) згортанням (*It's dark as hell* [7, с. 231] – *Надворі темно хоч в око стрель* [2, с. 409]); 5) додаванням (*[Redeemed Repair will] still shake you down pretty good* [7, с. 16] – *«Рятівний ремонт» обдеруть як лупку* [2, с. 28]).

Отже, стратегія очуження корелює з формальним та змістовим відтворенням художніх порівнянь, а стратегія одомашнення – з відтворенням, заміною, усуненням, згортанням та додаванням.

На завершення підкреслимо, що розроблена методика когнітивного перекладацького аналізу може застосовуватися для дослідження перекладу концептуальних метафор, а також концептуальних метонімії та метафтонімії, які раніше не були об'єктом перекладознавства.

Література

1. Етвуд М. Сліпий убивця. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2018. 512 с.
2. Тартт Д. Таємна історія. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2017. 560 с.
3. Тартт Д. Щиголь. Харків : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 816 с.
4. Atwood M. The Blind Assassin. Kettering : Virago Press, 2009. 656 p.
5. Martynyuk A. Akhmedova E. (Sub)cultural specificity of fiction simile and the choice of translation strategy. *Topics in Linguistics*. 2022. Vol. 23, Iss. 2. P. 50–62.
6. Tartt D. The Goldfinch. New York : Little, Brown and Company, 2013. 400 p.
7. Tartt D. The Secret history. New York : Vintage, 2015. 319 p.
8. Venuti L. Strategies of translation. *Routledge Encyclopedia of Translation Studies*. 2001. P. 240–244.

КУЛЬТУРООРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ В РАМКАХ КОГНІТИВНО-ДИСКУРСИВНОЇ ПАРАДИГМИ

Юлія Бойко, д-р філол. наук (*Хмельницький, Україна*)

Лінгвістика кінця ХХ початку ХХІ ст. інтегрувала різні гуманітарні знання попередніх напрацювань у певну цілісність, стимулюючи інтенсивний розвиток науки про людину і гуманізацію людського суспільства. У цьому руслі загальні тенденції розвитку науки про мову висувають на перший план дослідження, які виникають і підтримуються у межах певної методологічної платформи [1], нині – це когнітивно-дискурсивна парадигма. У такій площині важливими й надалі перебувають аспекти теорії тексту, зокрема дослідження культуроорієнтованих підходів до перекладу текстів.

Культуроорієнтований підхід, або як його ще називають «культурний переворот» – це теоретико-методологічна зміна в перекладознавстві, що отримала визнання на початку 1990-х років і пов'язана передусім із працями С. Баснет та А. Лефевра [3; 4], а згодом і Л. Венуті [6]. Підхід до дослідження перекладу з погляду культури відображає загальніші зміни в епістемологічній позиції в гуманітарних науках і за їх межами, від «позитивізму» до «відносності», від віри у знаходження універсальних критеріїв щодо цього явища до віри, що на явище здійснюється вплив спостерігача. Хоча цей підхід і сформувався переважно в результаті вивчення перекладу художньої літератури, та, очевидно, він спростовує поділ на художню і нехудожню літературу, оскільки беззастережно охоплює всі види перекладу [5].

Переклад – це потужний спосіб побудови культури, засіб, за допомогою якого народи, що нещодавно здобули незалежність можуть створити свою ідентичність у полі країн-сусідів [3], а також і спосіб побудови уявних «образів» іноземних письменників, текстів та цілих культур. І саме тут «культурноорієнтований підхід» («підхід з огляду культури») стає методологічною, а також теоретичною зміною, переміщаючи перекладознавство на нові терени: «Тепер питання змінилося, об'єкт дослідження було переосмислено; тепер тим, що вивчається став текст, вбудований в мережу відносин, як між джерельними, так і цільовими культурними знаками, і на цьому шляху перекладознавство змогло використати лінгвістичний підхід, і вийшло за його межі» [3, с. 12].

Значним досягненням сучасної лінгвістики є виділення та найменування мінімальної функціональної та ментальної одиниці – концепту. Концепт містить інформацію про особливості сприйняття навколишньої дійсності як на індивідуальному, так і на колективному рівні та абстрагується від термінів «поняття» і «значення». Не менш важливим є усвідомлення того, що образ світу, який відображає інтерпретацію людиною дійсності, формується системою таких концептуальних одиниць. Поняття концепту перебуває в центрі лінгвістичних досліджень і когнітивних студій.

Концепти, виступаючи невід'ємними компонентами мовних картин світу, актуалізуються та об'єктивуються по-різному

в різних культурах і дискурсах. За визначенням О. Селіванової «культура – складний феномен життя певної групи, етносу чи цивілізації, це збережені в їхній колективній пам'яті символічні способи матеріального й духовного усвідомлення світу, моделі його пізнання й інтерпретації, а також способи колективного існування представників різних народів, одного етносу або певної його групи [2, с. 277].

Тож культура не залежить від суспільства, але вона не існує поза суспільством і створюється лише в суспільстві. Культура існує як процес збереження традицій, але вона постійно порушує норми і традиції, здобуваючи життєву силу в новаціях.

Література

1. Бехта І. А. Аспекти дискурсного аналізу художнього твору. *Слов'янський вісник. Серія "Філологічні науки"*. Рівне, 2006. Вип. 6. С. 7–13.
2. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми : підручник. Полтава : Довкілля-К, 2008. 712 с.
3. Bassnett S., Lefevere A. (eds.) *Translation, History and Culture*. London : Pinter. 1990. 133 p.
4. Bassnett S., Lefevere A. *Constructing culture*. Clevedon : Multilingual Matters. 1998. 143 p.
5. Snell-Hornby M. Linguistic Transcoding or Cultural Transfer? A Critique of Translation in Germany. *Translation, History and Culture*. London : Printer, 1990. P. 79–86.
6. Venutti L. *The Scandals of Translation: Towards an Ethnics of Difference*. London : Routledge, 1998. 210 p.

ВІДТВОРЕННЯ ГУМОРИСТИЧНОГО ЕФЕКТУ В СИТУАТИВНОМУ КОНТЕКСТІ В АУДІОВІЗУАЛЬНОМУ ПЕРЕКЛАДІ (НА ПРИКЛАДІ СЕРІАЛУ «ДРУЗІ») Денис Дмитрошкін (Хмельницький, Україна)

Гумор – це невід'ємна частина людського життя, і він часто використовується в аудіовізуальних творах, таких як фільми, серіали, мультфільми та телешоу.

Ключові моменти, які слід враховувати при перекладі гумористичного контенту: зрозуміти контекст і призначення гумору, ідентифікувати прийоми, які використовуються для створення гумору, оцінити перекладність гумору.

В якості прикладу розглянемо діалог, в якому мова йде про волосся, а саме про погано зроблену зачіску, яку необхідно було якимось чином “рятувати”. Однак, в діалозі використаний ситуативний контекст “лікарні” та розмови лікаря із родичами пацієнта, життя якого щойно врятували.

Rachel: How is she?

Phoebe: (1) It's too soon to tell. (2) She's resting, which is a good sign.

Ross: How's the hair?

Phoebe: (3) I'm not gonna lie to you, Ross, it doesn't look good. I (4) put a clip on one side, which seems (5) to have stopped the curling.

Joey: Can we see her?

Можемо виділити три ключові аспекти передачі ситуативного контексту зі збереженням гумору:

- 1) терміни, що використовуються в сфері задіяного контексту;
- 2) заміна термінів в виразах, взятих із ситуативного контексту;
- 3) тон мовлення, інтонація.

В контексті першого аспекту, перекладач, повинен звернути увагу на лексичне наповнення реплік персонажів, а саме слова, вирази, кліше, що традиційно використовуються лікарями. В нашому діалозі використано слово *clip*, що буквально перекладається як хірургічний затискач (для зупинки кровотечі). Відповідно, фраза *put a clip on* повсякчасно використовується хірургами або парамедиками, коли вони накладають затискач на певний орган. Окрім того, хірургічний затискач своєю формою дуже схожий на звичайні ножиці. Тому в перекладі репліки (4) необхідно використати термінологічний еквівалент використаного медичного інструменту – “я наклала затискач на одну сторону”.

В контексті другого аспекту перекладач обов'язково повинен зберегти структуру виразу, що використовується в задіяному ситуативному контексті. Таким чином, репліка (5) є виразом *to have stopped the bleeding*, в якому відбулася заміна терміну

bleeding (кровотеча) на *curling* (завивання волосся). Одже, “репліка зупинити кровотечу” в перекладі перетворюється на “зупинити завивання”: *I put a clip on one side, which seems to have stopped the curling.* – *Я наклала затискач на одну сторону і, таким чином, вдалося зупинити завивання.*

В контексті третього аспекту, важливу роль відіграє інтонація і тон мовлення персонажів. Так, репліки (1), (2), (3) не містять в собі медичних термінів, однак передають специфіку мовлення медичного персоналу. Таким чином, при перекладі реплік (1), (2), (3), перекладач повинен підібрати такі слова, і так побудувати речення, наче говорить лікар про “важкого” пацієнта: *it’s too soon to tell – ще рано робити якісь висновки; she’s resting, which is a good sign – зараз вона відпочиває, загроза, поки, минула; I’m not gonna lie to you Ross, it doesn’t look good – на даний момент її стан важкий.*

В перекладі аудіовізуальних творів комедійного жанру головне завдання – успішно передати гумористичний ефект цільовій аудиторії, зберігти при цьому сенс і емоційний вплив оригіналу. Перекладач повинен відчувати тон мовлення та передати мовою перекладу контекст, в якому звучить діалог, або репліки персонажів.

Література

1. Бондаренко Я. І. Специфіка відтворення соціокультурного компоненту при перекладі англomовних фільмів українською мовою : дипломна робота. Запоріжжя : ЗНТУ, 2019. 160 с.
2. Гудманян А. Г., Плетенецька Ю. М. До проблем кіноперекладу, як виду художнього перекладу. *Наукові записки [Національного університету «Острозька академія»]. Серія: Філологічна.* 2012. Вип. 25. С. 28–30.

ВИКОРИСТАННЯ ГРАМАТИКО-СИНТАКСИЧНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ У ПЕРЕКЛАДІ ІНСТРУКЦІЙ З ЕКСПЛУАТАЦІЇ ПОБУТОВИХ ПРИЛАДІВ

Євген Долинський, д-р пед. наук (Хмельницький, Україна)

Крім лексичних, широко використовуються також граматичні прийоми перекладу оригінального тексту. Це включає такі граматичні та синтаксичні трансформації: додавання, вилучення,

заміна частин мови, заміна стану, зміна порядку слів, синтаксична асиміляція, сегментація речення, поєднання речень, заміна речення за зразком, речення із заміною речення за зразком. Граматичний зсув перекладу відбувається, коли граматична структура вихідного речення відрізняється від структури мови перекладу, а лінгвістична традиція цільового простору вимагає таких змін [1].

Розглянемо першу пару взаємно протилежних граматичних трансформацій, до складу яких входять додавання і вилучення. Ці типи трансформацій застосовуються для ефективної передачі семантичних зв'язків речень.

Measures must be taken to ensure effective lightning and over voltage protection. Користувач повинен взяти заходів щодо забезпечення ефективного захисту від блискавок та перенапруги.

For dry, coarse dust and lint in the ambient air, we commend installing an additional PU foam filter mat (available as an accessory) in the cooling unit. Для захисту від сухого та грубого пилу, а також ворсу в повітрі, ми рекомендуємо встановити додатковий пінополіуретановий фільтрувальний килимок (продається як супутній товар) в холодильний агрегат.

У першому прикладі український переклад містить додатковий вислів *користувач повинен* для передачі суб'єктивного аспекту та активної участі користувача в процесі вимірювання, тоді як у другому прикладі – уточнення та розширення контексту.

Replace the broken hard disk on the removable carrier with a new hard disk of the same or greater capacity. Замініть неробочий жорсткий диск у з'ємному носії на новий з таким самим або більшим об'ємом пам'яті.

У цьому фрагменті показано, як за допомогою вилучення пропускати семантично надлишкові елементи. Перекладач не відтворив слово *жорсткий диск*, яке не несе істотного смислового навантаження, і його пропуск не порушує комунікативного наміру висловлювання. Слід зазначити, що іноді цілі сегменти тексту видаляються, оскільки інформація повторюється або не відповідає цільовому культурному контексту [1].

*When you replace the fuse, use the same type of fuse. Використовуйте такий самий тип запобіжника. У наведеному прикладі вилучено ціле словосполучення *When you replace the fuse*. З міркувань компресії тексту та опущення мовного надлишко-*

вого елемента, оскільки надалі у тексті наведено перелік вказівок обов'язкових до виконання.

Крім того, при перекладі інструкцій з користування побутовою технікою перекладачі будуть використовувати граматичні заміни, особливо заміни в деяких мовах. Розрізняють наступні категорії: іменникова заміна, дієслівна заміна, прикметникова заміна та прийменникова заміна [2]. Проте в проаналізованих текстах виявлено значне використання перших двох підтипів. Рідше вживання прикметників–замінників.

1) V – N: *To prevent the UPS from falling over, secure it to the pallet truck using ropes.* Для уникнення падіння джерела безперебійного живлення, закріпіть його на візку за допомогою мотузок.

2) N – V: *Traces of oil on damaged packaging are an indication of refrigerant loss and leakages.* Сліди масла на пошкодженій коробці вказують на втрату та витік холодоагенту.

3) PP (Past participle) – N: *Please do not switch off the computer before mirroring is completed.* Не вимикайте комп'ютер до закінчення копіювання файлів.

Підкреслимо, що останнє речення передбачає заміну дієслова іменником. Усі наведені вище приклади демонструють правильне використання альтернативних частин мови, допомагаючи повноцінно перекласти та краще зрозуміти інформацію, що надається.

Література

1. Білоус О. М. Теорія і технологія перекладу. Кіровоград : РВВ КДПУ ім. В. Винниченка, 2013. 200 с.
2. Гудмальян А. Г., Сітко А. В., Єнчева Г. Г. Вступ до перекладознавства : навчальний посібник для студентів спеціальності «Переклад». Вінниця : Нова Книга, 2017. 304 с.

СТИЛІЗАЦІЯ В ОРИГІНАЛІ І ПЕРЕКЛАДІ

Антоніна Івахненко, канд. філол. наук (Харків, Україна)

Предметом нашого дослідження є проблема відтворення в перекладі стилізації під архаїчний текст, а *матеріалом* –

роман сучасного американського письменника Ентоні Дорра «Cloud Cuckoo Land» [3] в оригіналі і перекладі українською мовою («Зозулина земля за хмарами») [1].

Роман «Cloud Cuckoo Land» є яскравим прикладом літератури постмодернізму і, як такий, містить у собі низку алюзій на культуру Давньої Греції: значна кількість імен персонажів мають грецьке походження; книга відкривається уривком із «Птахів» Аристофана; сюжет розгортається навколо давнього тексту, нібито написаного Антонієм Діогеном і перекладеного англійською мовою одним із центральних персонажів «Зозулиної землі»; тощо. Уривки з перекладу вигаданого твору Діогена і будуть розглянуті в нашій роботі.

Як відомо, стилізацією називають «свідоме наслідування творчої манери певного письменника, зовнішніх формальних ознак його стилю, певного фольклорного чи літературного жанру, стилю чи напрямку». [2] Вона може зустрічатися на будь-якому мовному рівні (лексика, граматики, синтаксис, семантика тощо) або ж на всіх рівнях одночасно.

Розглянемо, за рахунок яких засобів було створено стилізацію під архаїчний текст в оригіналі.

Перш за все, увагу читачів привертає стилізація на синтаксичному рівні: для уривків із «перекладу твору Діогена» характерні складносурядні та складнопідрядні речення (*While I'm sure you will doubt the truth of the outlandish events they relate, my dear niece, in my transcription, I do not leave out a word*); дієприслівникові звороти (*waiting for eyes to read them*); інверсія (*and so for him, true it was*); розміщення сполучника на самому початку речення (*Or maybe, like all lunatics*); повтори (*tired of being wet, of the mud, and of the forever bleating of the sheep, tired of being called a dull-witted muttonheaded lamebrain*); складні атрибутивні групи (*dull-witted muttonheaded lamebrain*).

На лексичному рівні стилізація проявляється вживанням слів книжного стилю, таких як *outlandish, beasts, realms*; а також стилістично маркованих висловів, наприклад *waiting for eyes to read them, men did walk the earth as beasts* тощо.

У перекладі також бачимо складносурядні та складнопідрядні речення (*І хоча я впевнений, люба моя племіннице, що ти сумніватимешся в правдивості тих дивовижних подій,*

про які там ідеться, у своїй копії я не вилучу жодного слова); дієприслівникові звороти (чекаючи на людські очі); інверсія (при здоровому розумі був він чи ні); розміщення сполучника на самому початку речення (А може, як ото трапляється з усіма безумцями); повтори (стомився повсякчас мокнути, борсатися у багнюці, слухати безкінечне бекання та мекання, стомився чути, як до мене звертаються, називаючи не інакше як лобурякою, бовдуром, недоумком, та ще й з баранячим розумом). Щодо складних атрибутивних груп, у перекладі вони, здебільшого, замінюються структурами, більш характерними для української мови, наприклад іменниками через кому (лобурякою, бовдуром, недоумком).

Щодо лексичного рівня, бачимо тут стилістично марковані вислови (підвищеного стилю) *за незапам'ятних часів, ходили по землі у звірячій подобі, витало в небесах* та елементи розмовного стилю: *як ото трапляється; тож для нього ця історія; повернемося вже до*.

Таким чином, доходимо висновку, що стилізація і в оригіналі, і в перекладі створюються на рівні синтаксису й лексики: там, де це можливо, структури в перекладі копіюються, а де неможливо, адаптуються до норм української мови.

Література

1. Дорр Е. Зозулина земля за хмарами. Харків : КСД, 2023. 416 с.
2. Словник літературних термінів. URL: <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/stylizatsiya/> (Accessed 28 Feb 2024).
3. Doerr A. Cloud Cuckoo Land. New York : Scribner, 2021. 608 p.

РОЛЬ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИСЛІВ'їв ТА ПРИКАЗОК В МОВІ ТА КУЛЬТУРІ: ЇХ ВИЗНАЧЕННЯ ТА ОСОБЛИВОСТІ

Ірина Кабаченко, Ірина Хуртак (Дніпро, Україна)

Прислів'я та приказки є давніми висловами, що віддзеркалюють мовну активність людини та мають своє коріння у місцевості мови. Прислів'я та приказки представляють собою спад-

щину кожного народу, де мудрість виражена у лаконічних формулах. Прислів'я – це стислий та точний спосіб виразити загальновідому істину або життєвий досвід. Тематика прислів'їв необмежена і може охоплювати всі аспекти життя, включаючи розум, знання, дружбу, працю, моральні цінності, сім'ю та багато інших сфер. Приказка представляє собою короткий, крилатий вислів. Зазвичай вона носить сховане значення та іронію.

Прислів'я та приказки мають багато спільних рис, які роблять їх унікальними серед інших видів народної творчості. Отже, можна виділити наступні спільні ознаки: вони з корінням у народних традиціях, легко запам'ятовуються, що сприяє їхньому використанню у повсякденному спілкуванні, вони передають моральні та етичні цінності попередніх поколінь, можуть містити метафори та аналогії, що полегшують сприйняття та розуміння їхнього змісту. Метафора, згідно з визначенням, наданим у “Словнику Української мови” [2, р. 189], представляє собою художній прийом, який використовується для перенесеного вживання слова або виразу на підставі аналогії, подібності чи порівняння.

Сама по собі приказка є лише частиною вислову та не має повчального контексту [1, р. 128]. Однак, в більшості випадків, в ній міститься порада. На відміну від прислів'я, приказка не існує як самостійне речення, а лише як частина вислову. Приказки часто використовуються для надання емоційного забарвлення висловлюванням, і, таким чином, їх використання не впливає на сенс вислову. Прислів'я відрізняються наявністю ритму та ритму, а також можуть бути розділені на дві частини. Для розрізнення прислів'я та приказки можна розглянути приклад відомого вислову «*Свій розум май.*» Цей вираз слугує як рекомендація, але має продовження: «*...і людей питай.*» Це приклад приказки, утвореної від прислів'я «*Свій розум май і людей питай.*» Інший приклад можна побачити в прислів'ї «*У страху очі великі, та нічого не бачать.*» Цей вираз має дві частини, що свідчить про його статус як прислів'я [2, р. 66].

Прислів'я та приказки – це скарбниця народної мудрості та мовної культури.

Вивчення цих виразів допомагає нам вдосконалити власну мову та сприяє розвитку наших комунікативних навичок. Ці вирази не лише зберігають в собі важливу культурну спадщину,

але також допомагають нам збагатити власний словник і розуміти контекст різних ситуацій. Для опису прислів'їв та приказок використовується термін «паремія», а мовна культура та спадщина вивчаються в рамках пареміології, яка досліджує структуру та значення паремій, їх роль у мові та культурі [3, р. 350]. Мовознавці, такі як О. Потебня, М. Куусі, Е. Кокаре та багато інших, розширили наше розуміння цього важливого аспекту мови та культури. Вони допомогли систематизувати та класифікувати паремії, а також визначили їхню роль у суспільстві та літературі.

Таким чином, вивчення прислів'їв та приказок є важливою складовою нашого культурного спадку та мовної культури, яка сприяє нашому розвитку як мовознавців та споживачів мови.

Література

1. Баскські 1989 – Баскські прислів'я та приказки / Упорядн., вступне слово; пер. з баск. М. Литвінець. Київ : Дніпро, 1989. 128 с.
2. ЕСУМ 1982–I – Етимологічний словник української мови : у 7-и т. / Упорядн.: Болдирев Р. В., Коломієць В. Т., Лукінова Т. Б. та ін. Київ : Наукова думка, 1982. Т. 1. 631 с.
3. Карабан В. І. Переклад англійської науково-технічної літератури. Граматичні труднощі, лексичні, термінологічні та жанрово-стилістичні проблеми. Вінниця : Нова книга, 2002. 564 с.

АНГЛІЙСЬКІ ЕПОНІМИ В УКРАЇНСЬКОМУ ПЕРЕКЛАДІ Наталія Кальниченко (*Банська Бистриця, Словаччина*)

Серед слів, які неможливо знайти в словниках, чільне місце належить епонімам, тобто загальним назвам, які походять від власних імен (напр., в вестернах зустрічаються такі епоніми як *Justin boots, Stetson, bowie knife, Appaloosa*).

Власні імена можуть виступати основою дериватів, наприклад, *Orwellian, Kafkaesque, Shavian, Malevichian* (так, *Orwellian* “unperson” – Орвелівська не-особа, тобто, людина, чье минуле існування викреслене з публічного запису та пам'яті). Орвелівський – це прикметник, що позначає ставлення і жорстоку політику драконівського контролю за допомогою пропаганди, стеження, дезінформації, заперечення

правди (подвійне мислення) і маніпулювання минулим, як-от у наступному прикладі:

For me, President Putin's speech is something Orwellian. In this speech of Putin, false is true, true is false, in his speech, truth is untruth, and untruth is truth. Переклад «Для мене промова президента путіна є ніякою іншою, як орвелівською. У цій промові путіна хибне є вірним, вірне – хибним, правда є неправдою, а неправда – правдою».

А ось Shavian може означати і «пов'язаний з Дж. Б.Шоу», і «прихильник поглядів Шоу», і «схожий на Шоу», і «дотепний» [2].

Коли такі імена відносяться до якостей чи поглядів референта, то перекладачеві доводиться звертатися до широкого тлумачення, як-от у випадку передачі заголовку статті *Kafkaesque v Dickensian* як «Фантастичне чи реалістичне зображення дійсності» або «Лінія Кафки чи лінія Діккенса в літературі» [1].

Епоніми від топонімів нерідко є назвами продуктів, які виробляють у певному регіоні (Cheddar, Urpiner, Worcestershire sauce). Скажімо, Worcestershire sauce можна передати прикметником з родовим «соус» – «вустерський соус», або наводячи тлумачення – «пікантний соєвий соус».

Сьогодні найбільшою групою неологізмів імен власних стали фірмові назви виробів та торгові марки (Ariel, Schweppes, Revlon), які фіксуються не в словниках, а в каталогах. Ці слова асоціюються з певним товаром, скажімо, Rolex пов'язується з коштовним і престижним годинником. В художній літературі епоніми від топонімів та власні імена-торгові марки чи епоніми від них, найчастіше виступають у ролі уточнювальної деталі, що шляхом фіксації незначних подробиць дозволяє створювати враження достовірності. Тому нам здається, що практика пропускати такі слова в перекладі, чи передавати родовим словом, як правило, є невинуватеною.

З часом деякі слова, що позначають торгові марки, втрачають свою якість індивідуалізувати, і перетворюються на звичайні загальні іменники. Тоді ці епоніми транскрибуються, якщо в цільовій мові стали відомі (памперси, вазелін), інакше їх передають чи то експлікацією чи то як торгові марки з класифікатором (Durex – клейка стрічка або клейка стрічка «Дю-

рекс»). Рекламодавці з транснаціональних компаній прагнуть в ЗМІ рекламувати свої товари, як епоніми, проте перекладачам слід уникати цього.

Література

1. Кальниченко О. А., Гаращук Л. А., Кальниченко Н. М. Англійські епоніми та особливості їх передачі на українську мову. *Вчені записки Харківського гуманітарного інституту «Народна українська академія»*. 2000. Т.6. С. 485–494.
2. Newmark P. *A Textbook of Translation*. London : Prentice Hall, 1988. 292 p.

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЗАЛУЧЕННЯ СТУДЕНТІВ ПЕРЕКЛАДАЦЬКИХ ВІДДІЛЕНЬ ДО УЧАСТІ У ПРОЄКТІ

«ТЕРМІНОЛОГІЯ БЕЗ КОРДОНІВ» (TWB)

Тетяна Качановська, канд. філол. наук, Світлана Зубцова
(Київ, Україна)

На сучасному етапі, в контексті подальшої європейської інтеграції України після отримання нею статусу кандидата на членство в ЄС, а також різнопланової міжнародної співпраці, спрямованої на відбиття російської агресії, нагальним завданням є «забезпечення ефективних комунікацій між представниками різномовних фахових спільнот» [2]. Ключову роль у цьому відіграють як термінознавці, термінографи та перекладознавці, так і перекладачі, обов'язковим компонентом фахової підготовки яких є термінознавство. При цьому перспективним чинником інтеграції вітчизняної системи освіти у європейський освітній простір є запровадження проектно-орієнтованого навчання [1, с. 118], яке успішно використовується в різних предметних галузях.

У цій роботі проаналізовано досвід участі студентів та викладачів кафедри теорії та практики перекладу романських мов імені Миколи Зерова ННІФ КНУ імені Тараса Шевченка (далі – ТППРМ) у проєкті «Terminology Without Borders» (далі – TWB),

започаткованому Підрозділом Європейського парламенту з координування термінології (TermCoord) Генерального директорату Європейського парламенту з письмового перекладу (інноваційну складову цього проекту досліджено у роботі [5]). Всього над проектом TWB від кафедри ТППРМ у 2023–2024 н.р. працюють 7 магістрантів 2-го року навчання ОП «Загальний і галузевий усний та письмовий переклад з французької та англійської мов», 15 студентів 3-го курсу ОП «Переклад з французької та англійської мов» та 2 викладачі. Кожен студент-учасник проекту опрацьовує не менше 10 реєстрових одиниць для термінологічної бази даних Європейського Союзу IATE (з яких одна частина – у мовній парі англійська/французька, а інша – у мовній парі англійська/українська). Цьогоріч реєстрові одиниці обиралися з терміносистеми захисту довкілля [6].

Робота над проектом включає такі основні етапи, кожний з яких передбачає активну співпрацю і зворотний зв'язок між усіма задіяними сторонами: (1) проведення представниками Підрозділу Європейського парламенту з координування термінології настановчого вебінару для учасників проекту; (2) розподіл реєстрових одиниць між студентами; (3) пошук у робочих мовах студентів відповідників для поданих англійських термінів, їхніх визначень та прикладів їхнього вживання у контексті; (4) експертне оцінювання результатів роботи групи; (5) внесення затверджених експертами позицій до бази даних IATE та видача сертифікатів тим учасникам проекту, які успішно виконали завдання.

При виконанні завдань цього проекту основними проблемами, з якими зіткнулись його учасники, є брак регулярно оновлюваних перекладних термінографічних джерел в парах мов французька/українська, та (меншою мірою) – англійська/українська, значна кількість варіантних відповідників термінологічних одиниць, зафіксована у галузевих джерелах, потреба в удосконаленні системи внормування термінології в Україні (короткий огляд складнощів, що перешкоджають оперативному та дієвому внормуванню та стандартизації термінології в Україні наведений, зокрема, у роботах Г. Чорновол [3] та Т. Качановської [4]), недостатня опрацьованість механізмів залучення експертного середовища, низка складнощів оперативного адаптування проекту до конкретних складових робочої програми підготовки фахівців.

Серед перспектив роботи над проектом – можливість створення багатостороннього колаборативного формату для оновлення наявних українських термінографічних ресурсів і їхньої успішної інтеграції в регіональні бази та банки даних, що сприятиме спрощенню обміну галузевою інформацією і пришвидшенню євроінтеграційних процесів, а також подальше теоретичне осмислення і удосконалення проектного підходу до підготовки майбутніх перекладачів.

Загалом участь студентів у проекті «Термінологія без кордонів», з одного боку, сприятиме розвитку їхніх фахових навичок та вмій та підвищенню їхньої конкурентоспроможності на ринку праці, а з іншого – є важливою допоміжною ланкою в процесі заповнення лакун у наявних термінографічних ресурсах та узгодження термінології в перспективі майбутнього членства України у ЄС.

Література

1. Дем'янюк А. Проектно-орієнтоване навчання в контексті освітніх інновацій. *Інновації в освіті: реалії та перспективи розвитку*: матеріали IV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Тернопіль. 28 жовтня 2022 р.). Тернопіль : ЗУНУ, 2022. С. 118–122.
2. Орличенко О. Робоча програма навчальної дисципліни «Термінознавство (португальська мова)». Київ : ННІФ КНУ ім. Т. Шевченка, 2023. с. 3. URL: https://drive.google.com/file/d/1oqdfXN_RQsl7vh7i2CUp-5Y2hfFOIKCJ/view.
3. Чорновол Г. Основні проблеми внормування сучасної української термінології. *Термінологічний вісник*: зб. наук. пр. Київ : Інститут української мови НАН України, 2021. № 6. С. 106–110.
4. Kachanovska T. La terminologie en Ukraine : l'héritage, les défis. *Стиль і переклад*: зб. наук. пр. Київ : ВПЦ «Київський університет», 2019. № 1(5). С. 110–122.
5. Staiano M. C., Bruno M., Escuredo, I. A. Innovation in Terminology Training Through Crowdsourcing: the Terminology Without Borders Case. *Proceedings of the 1st International Conference on "Multilingual digital terminology today. Design, representation formats and management systems"*, June 16–17, Padova, Italy. 2022. URL: <https://ceur-ws.org/Vol-3161/short3.pdf>.
6. Terminology Coordination. Environment. 2024. URL: <https://termcoord.eu/environment/>

PRIMA VISTA НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ З ПЕРЕКЛАДУ

Дмитро Котляров (Харків, Україна)

«Переклад з аркуша, також відомий як *прима віста* (*prima vista*), – це дихотомічний процес мовного переносу з мови оригіналу в мову перекладу, а також з письмової форми в усну. Перекладачеві надається текст оригіналу і від нього очікується миттєва та плавна передача його змісту зі швидкістю, характерною для природного усного мовлення» [2]. Багато хто з дослідників вважають переклад з аркушу (разом з *перекладом на слух, синхронним читанням та шушотажем*) видом синхронного перекладу, який разом з послідовним перекладом відноситься до усного перекладу.

Побудова процесу підготовки до цього виду перекладацької діяльності має враховувати вміння та здібності, яких потребує фахівець підчас першої та другої умовної фази перекладу з аркуша. Перша фаза, а саме, читання та розуміння тексту оригіналу, потребує: «вміння швидко читати; аналітичні здібності (здатність аналізувати зміст тексту, граматичну структуру, пунктуацію, стилістичні особливості); розуміння тексту; вміння долати проблему незнайомих слів; вміння стискати вихідний текст мовою перекладу» [1, р. 48]. Друга фаза (відтворення тексту мовою перекладу) – «перетворювати письмовий текст мовою оригіналу на звичайне висловлювання мовою перекладу; уникати порядку побудови речень, як у мові оригіналу; передавати зміст повідомлення, а не окремих слів, уникати буквального перекладу; відтворювати зв'язний текст мовою перекладу; виправляти допущені помилки; дотримуватися жанрової конвенції мови перекладу; стежити за жестикуляцією, тоном голосу, тембром мовлення, інтонацією» [1, р. 48].

Саме для відпрацювання цих вмінь/навичок був створений пропедевтичний курс *Політичний переклад. Перші кроки* для студентів денної форми навчання, що вивчають англійську мову як другу іноземну, а також для студентів заочної форми навчання, що вивчають англійську як першу іноземну мову. Цей курс був покликаний а). розширити термінологічну базу студентів у сфері політичного перекладу, та б). навчити їх основам пере-

кладу з аркуша. Саме для забезпечення другого завдання курсу було створено додаток до посібника, який містить додаткові тексти англійською та українською для відпрацювання базових вмінь та навичок перекладу з аркушу, вказаних вище. Тематика текстів відповідає темам 7 розділів посібника, а саме: Visits. Meetings. Receptions; International relations. Negotiations/Talks; International Cooperation; Summits. Congresses. Conferences; The Parliament and Political Parties; Elections; Political Leaders. Ці додаткові тексти насичені термінологічною лексикою, що опрацьовується у текстах та вправах посібника, таким чином, реалізуючи обидва завдання курсу.

Література

1. Межуєва І. Ю. Переклад з аркуша: до питання про основні труднощі для усних та письмових перекладачів. *Закарпатські філологічні студії*. Ужгород : Видавничий дім «Гельветика», 2019. Т.2, Вип. 10. С. 45–49.
2. Переклад з аркуша. Прима віста. URL: <https://benjamins.com/online/hts/articles/sig1.uk> (дата звернення: 11.02.2024)

ФОРМУВАННЯ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ У СТУДЕНТІВ-ФІЛОЛОГІВ ЧЕРЕЗ АВТЕНТИЧНІ ПРОЄКТНІ ЗАВДАННЯ Алла Красуля, канд. пед. наук (Суми, Україна)

Сучасні виклики у сфері перекладацької освіти вимагають переосмислення традиційних підходів до навчання студентів, зокрема магістрів. У контексті педагогічного переорієнтування акцент зміщується на інтеграцію автентичних проєктних завдань, що сприяє формуванню перекладацької компетентності студентів-філологів. Зокрема, методика навчання іноземних мов та перекладу зазнає значних змін, покликаних відповідати динамічному розвитку професійного середовища перекладачів. Доцільність відходу від традиційних, викладацько-центрованих методів навчання на користь більш гнучких, студенто-центрованих підходів є очевидною. Залучення студентів-магі-

стрів до виконання справжньої проектної роботи дозволяє не лише покращити практичні мовні та мовленнєві навички, але й забезпечує глибше розуміння професійних аспектів перекладацької діяльності. Такий підхід відповідає потребам сьогочасного ринку перекладацьких послуг.

Наше дослідження ґрунтується на засадах *трьох педагогічних світоглядів*, а саме: *емпірико-раціоналізму, конструктивізму та емерджентизму*. Не зважаючи на те, що емпірико-раціоналізм історично домінував у цій галузі, його дедалі вважають недостатнім для викладання перекладу. Конструктивізм та емерджентизм, з їхнім акцентом на соціальній взаємодії, співпраці та нелінійних, контекстно-залежних процесах навчання, пропонують більш підхожий фундамент для розвитку адаптивних та кваліфікованих перекладачів. Автентична проектна робота вважається наріжним каменем новітньої перекладацької освіти, пропонуючи студентам можливість брати участь у виконанні завдань, які відображають професійну перекладацьку діяльність [2].

Застосування *моделі перекладацької компетентності Д. Келлі* [1], яка визначає *сім субкомпетентностей*, дозволяє студентам зануритися у реальний контекст професійної діяльності, значно підвищуючи якість навчального процесу (див. Таблиця 1).

Таблиця 1

Розвиток перекладацької компетентності (за Д. Келлі)

п/п	Субкомпетентність	Опис
1	Комунікативна та текстова компетентність у двох мовах і культурах	Необхідна для розуміння і передачі мовних нюансів і культурних особливостей.
2	Професійна інструментальна компетентність	Передбачає ефективне використання ресурсів та перекладацького програмного забезпечення із застосуванням дослідницьких навичок.
3	(Між)культурна компетентність	Вимагає глибокого розуміння культурних особливостей робочих мов для забезпечення якісного перекладу.
4	Тематична компетентність	Визначає знання специфіки галузі та розуміння теорії перекладу.

Продовження табл. 1

5	Міжособистісна компетентність	Підкреслює важливість командної роботи та ефективної комунікації з різними стейкхолдерами.
6	Психофізіологічна компетентність	Враховує розумові та фізичні вимоги до перекладацької роботи, наголошуючи на важливості управління стресом і постійній концентрації.
7	Стратегічна компетентність	Передбачає організацію роботи, вміння розв'язувати проблеми, задля посилення інших компетентностей.

Вищеподана модель є підґрунтям для розробки навчальних курсів та/або освітніх програм, спрямованих на формування та всебічний розвиток перекладацької компетентності у студентів-філологів шляхом інтеграції автентичних проєктних завдань у навчальний процес, враховуючи лінгвістичні, соціокультурні, професійні та особистісні аспекти. Перехід до студенто-центрованої моделі навчання вимагає від педагогів гнучкості, готовності до інновацій та активної взаємодії зі студентами. Пропонований комплексний підхід сприяє не лише академічному розвитку студентів, а й їх професійній адаптації до вимог ринку перекладацьких послуг.

Література

1. Kelly D. Translator Competence Contextualized, Translator Training in the Framework of Higher Education Reform: In Search of Alignment in Curricular Design. *Across Boundaries: International Perspectives on Translation Studies* / ed. by Dorothy Kenny and Kyongjoo Ryou. Newcastle : Cambridge Scholars, 2007. P. 128–142.
2. Kiraly D. C. Authentic Project Work and Pedagogical Epistemologies: A Question of Competing or Complementary Worldviews? *Towards Authentic Experiential Learning in Translator Education*. 2015. P.53–66. DOI: 10.14220/9783737004954.53

ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕКСТІВ ЖАНРУ МОК'ЮМЕНТАРІ

Юлія Купчишина, канд. філол. наук
(Хмельницький, Україна)

Мок'юментарі або псевдодокументалістика являється новим жанром ігрового кіно та телебачення, що містить елементи підробки документальності фальсифікації та містифікації. Стрічки цього жанру вирізняються схожою манерою подачею матеріалу як і документальні фільми, проте, сам предмет псевдо документалістики є вигаданим і навмисне замаскованим під щось реальне. Дослідженням мок'юментарі як жанру кінематографу займалися С. Гончарук [4], Л. Прокопович [1], М. Чайка [2]. М. Чайка зазначає, що виступаючи в певному роді грою, мистецтво видозмінює об'єктивно дані форми, а людина задіяна в мистецтві віддаляється і повертається від реального світу та повертається в нього, проте, вже з дистанції вимислу [3].

Оскільки стратегія зовнішньої побудови мок'юментарі не відрізняється від зовнішньої структури документальних стрічок, наріжним каменем псевдодокументалістики є вигаданий факт, завуальований під реальний факт чи подію. Формальними ознаками мок'юментарі можна розглядати зйомки на природі та використання природного освітлення, акторську імпровізацію та інструменти імплікації підтексту. Л. Прокопович пише, що основними прийомами смислоутворення мок'юментарі виступають абсурдизація та реконструкція. Імплементация такої стратегії дозволяє стерти рамки між грою та серйозною справою, анігілюючи дистанцію між дійсністю та фантазією [1]. Характерними рисами жанру мок'юментарі є використання елементів жанру пародії, серед яких розмежовуємо систему алюзій, вживання модифікованих цитат та ремінісценції, комічного ефекту.

У ході дослідження ми виявили, що найуживанішими перекладацькими стратегіями є: прийом смислового розвитку, буквальний переклад, а також лексичні трансформації додавання та вилучення лексичних одиниць. Алюзії, як важливий стилістичний засіб текстів мок'юментарі, можуть бути перекладені шляхом імплементации прийому експлікації та використан-

ня вже наявного перекладу відомих географічних об'єктів, літературних творів, пам'яток архітектури чи витворів мистецтва. При здійсненні перекладу ефекту ошуканого очікування слід послуговувалися стратегіями смислового розвитку та додавання лексичних одиниць, які допомагають розкрити прихований сенс текстових фрагментів. Найбільшим викликом під час здійснення перекладу текстів жанру мок'юментарі є відтворення малапропізму. У більшості випадків нами було використано прийом доместикації та буквального перекладу відповідно, аргументуючи це тим, що кожний малапропізм є унікальним і потрібно проаналізувати його джерело, перш ніж приступати до перекладу.

Література

1. Прокопович Л. Мок'юментарі як особливий жанр містифікацій у «театрі» життя: Соціально-філософська Рефлексія. *Scientific journal virtus*. 2019. December, № 36. С. 39–41.
2. Чайка М. Жанр мок'юментарі: мистецтвознавчий аспект. *Молодь і ринок*. 2018. Т. 167, No 12. С. 143–148.
3. Чайка М. Мок'юментарі як особливий стиль кіновиробництва. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2018. Т. 2. С. 310–315.
4. Honcharuk S., Levchenko O., Tsimokh N. Mockumentary genre as a cinematic phenomenon of the postmodern age. *Bulletin of kyiv national university of culture and arts. series in audiovisual art and production*. 2022. Vol. 5. no. 2. P. 181–188. URL: <https://doi.org/10.31866/2617-2674.5.2.2022.269523> (дата звернення: 28.02.2024).

ПСИХОЛІНГВІСТИЧНІ АСПЕКТИ ВІДТВОРЕННЯ НІМЕЦЬКОМОВНОГО ПОЛІТИЧНОГО ДИСКУРСУ УКРАЇНСЬКОЮ МОВОЮ

Наталія Левицька (Хмельницький, Україна)

Контекст динамічного розвитку співпраці між Україною та Німеччиною у багатьох сферах життєдіяльності на тлі подій,

що відбуваються в нашій країні, актуалізує потребу у пошуку нових адекватних способів й інструментального апарату для репродукції саме смислу німецькомовного політичного дискурсу українською мовою. Наукові дослідження, які спрямовані на вивчення психолінгвістичних аспектів у перекладі українською мовою залишаються малодослідженими.

З психолінгвістичної точки зору політичний дискурс представляє собою сукупність мовленнєвих актів, способів їхньої подачі та манеру поведінки, що у підсумку формують імідж певного політика або політичної сили. Аналіз продуктів політичної комунікації з психолінгвістичної точки зору містить такі компоненти: соціально-політичний контекст; стратегію та тактику поведінки; спосіб подачі інформації; прийоми для впливу на свідомість; цільову аудиторію, на яку розраховано промову. Таким чином, у політичному дискурсі основними продуктами психолінгвістичного дослідження є продукти усної та писемної діяльності спікера, його особистісні характеристики, наочні матеріали, ЗМІ. Зазвичай для дослідження викривають аудіо-відео записи, матеріали друкованих та Інтернет-видань, інші наочні матеріали [1, с. 28].

Науковий аналіз політичної комунікації неухильно вимагає поєднання різноманітних галузей гуманітарних знань. Переклад як особливий вид мовленнєвої діяльності тісно переплетений з психолінгвістикою, оскільки об'єктом цієї науки постає власне мовленнєва діяльність людини, що дозволяє обом науково-практичним напрямкам вирішувати суміжні завдання і відшукувати відповіді на суголосні з проблематики питання. Положення про те, що переклад – це мисленнєво-мовленнєвий процес, підтверджується, з позицій психолінгвістики, тим фактом, що переклад набуває статусу не тільки лінгвістичного й культурного явища, або особливої психічної й мисленнєвої діяльності суб'єкта, але виявляється поєднанням усіх цих факторів. Без сумніву можна стверджувати, що список актуальних проблем для перекладознавства, які можна вирішувати із залученням концептуального апарату і дослідницьких прийомів психолінгвістики, дуже широкий [3, с. 14].

Політичний дискурс сучасної Німеччини успадкував риси тільки західнонімецької політичної мови, а риторика

колишньої НДР не отримала жодного розвитку, закінчивши своє існування разом з НДР.

У зв'язку з кардинальними змінами геополітичної ситуації в Європі та світі, а також з внутрішніми проблемами Німеччини наприкінці ХХ – початку ХХІ ст., європейське суспільство стало більш політизованим, внаслідок чого політична комунікація стала більш затребуваною і почала набувати нові риси. Політичний дискурс Німеччини початку ХХІ ст. відрізняється застосуванням різноманітних стратегій і тактик поведінки (погрози, ігнорування, дискредитація, брехня, наклеювання ярликів, образи та ін), випадками підробки і фальсифікації даних. Крім мовних засобів сучасний німецький політичний дискурс також рясніє різними способами образного впливу. Наочні і яскраві образи мають ефективний вплив, запам'ятовуються публікою і утворюють мовний портрет того чи іншого політика. Образними засобами будь-якого політика є епітети, порівняння, евфемізми, однак домінуючим засобом виразності є метафора. Саме для метафори (в лінгвостилістичному контексті) характерні якості і властивості несподіванки, новизни, точної характеристики людини або ситуації [2, с. 45].

Метафора в політичному дискурсі виступає в ролі композиційного та змістовного механізму. Політична метафора відображає громадську і політичну реальність, однак не виходить за рамки виключно декларативного компонента «великої» політики, якщо не стає одним із засобів практичної діяльності, що проводиться на більш низьких рівнях влади.

Література

1. Дмитренко О. В., Шинкаренко О. М. Особливості політичного дискурсу Ангели Меркель. *Імідж сучасного педагога*. Полтава, 2021. № 2(197). С. 23–27.
2. Кійко Ю. Є. Текст versus дискурс. *Мова та література у полікультурному просторі*: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (Львів, 12-13 лютого 2016 р.). Львів : ГО «Наукова філологічна організація «ЛОГОС»», 2016. С. 33–35.
3. Куранова С. І. Основи психолінгвістики: навч. посіб. Київ : ВЦ «Академія», 2012. 208 с.
4. Мосейчук О. М. Публіцистичний дискурс як контекст реалізації комунікативного впливу на масового адресата. *Вісник Жито-*

- мирського державного університету імені Івана Франка*. 2012. №65. С. 174–177.
5. Падалка О. В. Інтонаційні моделі у промовах сучасних німецьких політиків. *Нова філологія*. 2017. № 69. С. 148–155.

МАРКЕТИНГОВИЙ ПЕРЕКЛАД: НАВИЧКИ КОПІРАЙТИНГУ

Тетяна Лук'янова, канд. філол. наук (*Харків, Україна*)

Переклад у сфері маркетингу лишається одним з найбільш затребуваних мовних сервісів. Актуальність дослідження зумовлена постійним розвитком та змінами у цій галузі. Метою дослідження є висвітлення прагматичних особливостей маркетингового перекладу, лексико-граматичних та стилістичних особливостей текстів в області копірайтингу та перекладацьких прийомів.

Рекламні тексти поцілені на те, щоб переконати споживача здійснити вибір на користь продукції конкретного виробника. При написанні текстів «з нуля» копірайтер має розуміти потреби цільової аудиторії та мету написання тексту, дослідити наявну тему, проаналізувати інформацію, тренди та конкурентів. Копірайтер має вільно володіти рідною мовою, мати базові знання у сфері маркетингу та SEO-навички, а також має бути креативним та розуміти емоції людини тощо.

До перекладу рекламних текстів можемо віднести переклад постів в соцмедіа, переклад рекламних текстів з вебсайтів, переклад презентацій, брошур, пакування, описання товару, відео, субтитрів тощо.

Перекладач, що працює у напрямку маркетингового перекладу, має розуміти як працювати з текстами такого характеру. Це зумовлює необхідність отримати предметні знання або інформацію у цій галузі. Зокрема уміння адаптувати готовий рекламний текст під конкретну лінгвокультуру. Така адаптація (локалізація) може торкнутися власних назв, образів, слоганів, або навіть більшої частини тексту (коли необхідно створити повністю новий текст та перекласти його – транскреація), якщо

цього вимагатиме цільова культура. Незмінним є завдання передати зміст, зробити цільовий текст природним та передати необхідну емоцію задля отримання необхідного ефекту – мотивації до конкретної дії, що призведе до придбання товару / послуги.

Перекладач має проаналізувати оригінальний текст, зрозуміти його мету, окреслити етапи роботи, адаптувати (за необхідності) та редагувати його. Англomовний рекламний текст має певні типові риси: прості та чіткі речення, сильні дієслова, зрозуміла лексика, не вище середнього рівня складності, відсутність невідомих абревіатур, наявність займенників та пунктуації, вживання активного стану, паралельних конструкцій, наявність добре структурованих абзаців тощо.

Гумор, ідіоми, сленг, реалії надають текстам оригінальності, однак створений таким чином текст може становити перекладацьку проблему, яка може призвести до значних змін, вилучень чи додавань у тексті перекладу. Тому на етапі створення рекламного тексту варто міркувати з позицій потенційного виходу замовника на міжнародний ринок.

Всі дії у сукупності мають спонукати споживача до реальних кроків: перейти на сайт або залишити дані про себе, або прочитати новий запропонований текст, або придбати продукцію. Текст оригіналу та текст перекладу мають бути дієвими та унікальними, мають легко читатися та запам'ятовуватися.

Можливою практикою є отримання відгуків від споживача щодо вже готового та працюючого перекладу. У разі зауважень, переклади можуть удосконалюватися.

УСВІДОМЛЕННЯ ТА ОЧІКУВАННЯ В ПЕРЕКЛАДАЦЬКІЙ ОСВІТІ: ВИСНОВКИ З ОПИТУВАНЬ СТУДЕНТІВ

Олена Мазур, канд. філол. наук,
Юлія Наняк, канд. філол. наук (Львів, Україна)

Пропоноване дослідження окреслює можливі перспективи розвитку перекладацької освіти, враховуючи як наявний стан перекладацької освіти (об'єктивний зріз вмісту перекладаць-

ких програм, навичок на вмінь, що пропонуються майбутнім перекладачам), так і досвід та очікування студентів у прагматичному вимірі перспективи працевлаштування за фахом в умовах сьогодення. Запропонований студентоцентричний підхід покликаний уможливити відображення ініціативи студентів в формуванні освітніх програм.

Основою дослідження є тематичний та статистичний аналіз стратифікованого вибіркового опитування [1], яке охоплює широке коло з 226 респондентів, що навчаються за освітніми програмами перекладацького фаху. Головною метою є отримання гolistичного уявлення про освітній ландшафт, враховуючи демографічні та освітні фактори. Зокрема, аналізується інформація щодо рівня задоволення програмою, освітою у специфічній галузі, впевненості в умінні користуватися сучасними технологіями, обробляти наукові відомості, амбіцій щодо спеціалізації, поглядів на готовність до вимог галузі, важливості надбання практичного досвіду в реальних життєвих сценаріях, визнання потреби в постійному професійному розвитку, позитивному навчанні, ініціатив, що підтримують кар'єрне зростання.

Усвідомлюючи обмеженість отриманої вибірки за наявної різноманітності освітніх програм, автори не обмежилися галузевим та/або технічним перекладом, а долучили до переліку широке коло перекладацьких навчальних дисциплін, яке стосується як напрямків перекладацької діяльності у сферах виробництва, послуг тощо, так і особливостей її провадження. Результати опитування свідчать, що художній та галузевий переклад є, на думку студентів, двома найбільш перспективними напрямками в перекладацькій освіті. Як свідчать дані тематичного аналізу, уконкретнення перекладознавчого та перекладацького вмісту програми ОКР «Магістр» на порівняння з загальноосвітньою програмою ОКР «Бакалавр» є наріжним критерієм задоволеності студентів її вмістом.

Оцінка компетентнісної місткості програми показала, що 71,2% студентів достатньо впевнені у своїх навичках ведення науково-дослідницької діяльності, в той самий час переважна більшість опитаних визнає незадовільним рівень підготовки в частині обробки наукових даних (data science); 43,8% переконані у своїй вправності при використанні специфічного пере-

кладацького програмного забезпечення та великих мовних моделей ШІ; соціально-комунікативні навички, реалізовані ОП, позитивно оцінюють 54,4% респондентів, бізнесові та маркетингові аспекти програми, необхідні для подальшого працевлаштування, вважають достатньо представленими 27% студентів, юридичні аспекти – 27,4% опитаних. При цьому опитувані вважають найважливішими соціально-комунікативні навички (soft skills), важливими бізнесову та комп'ютерну обізнаність, і менш важливим юридичний бік перекладацької освіти та вміння математично обробляти данні.

Результати опитування показують впевненість студентів у можливості працевлаштування за фахом попри здобутки ШІ в перекладі (38%), тоді як в спроможності презентувати себе на ринку праці впевнені 30,1% студентів; рівень проінформованості щодо вибору кар'єри в ході навчання у ЗВО становить 57,5%, що ставить питання ефективності взаємодії між стейкхолдерами, ЗВО та здобувачами.

Отримані результати свідчать про наявний дисбаланс між наданням профільних знань з перекладу та озброєнням навичками на вміннями, необхідними для працевлаштування та ведення професійної діяльності.

Література

1. Опитування. URL : <https://forms.office.com/Pages/ResponsePage.aspx?id=IoWicJuWWhoW9sqv-o6qlv2c3uXmXt4JHlCYTlysK7NlUOVFLTENKMINI%20VodBTEtWT%20oIFMklNWDJQMS4u>

ГРАМАТИКА ЯК ВТІЛЕННЯ ЛІНГВОКУЛЬТУРНОЇ МОДЕЛІ СВІТУ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ

Алла Мартинюк, д-р філол. наук (Харків, Україна)

Метою роботи є інтегрування інструментів структурно-семантичної і когнітивної методології на підґрунті філософського узагальнення задля встановлення мовно-культурних особливостей українських суфіксів суб'єктивної оцінки і безособо-

вих конструкцій, які позначаються на способах їх перекладу на англійську мову.

Матеріал роботи включає 100 випадків вживання суфіксів суб'єктивного ставлення та 100 випадків використання безособових конструкцій в поезії Тараса Шевченка і їх переклади англійською мовою, виконані Вірою Річ, Джоном Віром, Ліліан Войнич, К. Г. Андрусишиним та В. Кіркконнеллом [1].

Я висловлюю гіпотезу, що названі українські граматичні явища відображають емоційно-оцінну / вірогіднісну модель взаємодії людини з навколишнім світом, закарбовану в концептуальних структурах свідомості представників української культури, яка протиставлена раціональній/ причинно-наслідковій моделі, втіленій граматичними структурами англійської мови, за якими стоять культурно-специфічні концептуальні структури англосаксів.

Результати аналізу перекладів похідних слів із суфіксами суб'єктивної оцінки дозволяють виокремити два контрастні стратегічні перекладацькі рішення: відмову від відтворення суб'єктивних конотацій (вживання словникового відповідника з простою основою, вилучення), і спробу їх відтворення (вживання відповідника, що володіє близьким емоційно-оцінним потенціалом або архаїзму, додавання, цілісне перетворення). Загальною вадою проаналізованих перекладів є втрата низки емоційно-оцінних смислів, без яких неможливо осмислити глибину Шевченківської думки. Разом із втратою емоційно-оцінних конотативних смислів переклади втрачають здатність досягнути емпатії – емоційного резонансу з адресатом.

І ця вада ніяк не пов'язана з перекладацькою майстерністю, вона витікає з особливостей граматичної структури англійської та української мов, втіленої в різнорівневих способах відображення раціональної ідентифікації / категоризації і емоційного оцінювання оточуючого світу – українського синтетичного (морфологічного) і англійського аналітичного (синтаксичного).

Українські безособові речення переважно перекладаються на англійську мову особовими реченнями активного стану з дієслівним присудком або особовими реченнями, які є метонімічним чи метафоричним переосмисленням референтної ситуації.

Українські речення та їхні переклади відображають різні концептуалізації референтної ситуації. В українських реченнях

у фокусі уваги перебуває результат вираженої безособовим дієсловом дії, яка спричиняє певні психофізіологічні стани референтів. Джерело цієї дії є невідомим і непрогнозованим. Ця дія не підлягає контролю з боку референтів. Саме тому референти, які переживають певний психофізіологічний стан, спричинений цією дією, позначені займенниками в давальному відмінку, який наділяє їх семантичною роллю пасивних експірієнсерів дії. В англійських перекладах у фокусі уваги опиняється референт, який переживає певний психофізіологічний стан. Референт позначений займенником в називному відмінку, що корелює з підметом речення. Структурно речення має граматичну форму активного стану і лише семантика дієслівних словосполучень у функції присудка дає зрозуміти, що йдеться про психофізіологічний стан і підмет речення є зіставним із семантичною роллю не суб'єкта дії, а експірієнсера стану. Граматична структура речення створює ілюзію контрольованості описуваної ситуації суб'єктом мовлення.

Отримані результати підтверджують гіпотезу дослідження.

Література

1. Taras Shevchenko: веб-сайт. URL <https://taras-shevchenko.storinka.org> (дата звернення: 03.02.2022).

ПОЄДНАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ ТА ВЕРБАЛЬНИХ ЕЛЕМЕНТІВ В ОРГАНІЗАЦІЇ ІНТЕРНЕТ-РЕКЛАМИ

Олена Мацюк, канд. пед. наук (Хмельницький, Україна)

Функціональне спрямування рекламного тексту, його комунікативне завдання визначають склад і види мовних засобів, які в ньому використовуються, а також спосіб організації цих засобів у тексті. Сьогодні реклама стала невід'ємною частиною сучасного життя і перетворилася на один з основних елементів інфраструктури засобів масової інформації [3]. Рекламний текст є яскравим прикладом максимально ефективного використання мовних засобів з метою впливу. “Важлива вимога до рекламних текстів – максимум інформації, мінімум слів”

[1, с. 17]. Складні комунікативні обставини спричиняють особливі вимоги до рекламних текстів.

Як новий вид реклами реклама у віртуальному просторі привертає увагу багатьох дослідників, які, в основному, зосереджують увагу на розгляді її технічних, економічних, соціальних, психологічних характеристик (О. Петюшкін, А. Романов, Р. Адамс, Р. Брігс, М. Берке, Б. Дойфе, М. Модал, Б. Еббот, Т.Хайленд, В. Лі, Дж. Стерн, Д. Шуман, Е. Торсон); комплексних лінгвістичних досліджень Інтернет-реклами поки що не існує.

Інтернет став єдиним можливим середовищем існування нового різновиду рекламного дискурсу – банерної реклами, яка здійснюється засобами статичних чи динамічних графічних або текстових рекламних блоків – банерів. Банерна реклама є симбіозом статичної, динамічної, аудіореклами та має чимало переваг. Перевага Інтернету як рекламного каналу полягає у можливості донесення рекламного повідомлення до групи користувачів, які є потенційними покупцями чи споживачами предмета рекламування. Цей факт пояснюється тим, що всесвітня мережа дозволяє відстежувати шляхи навігації кожного користувача та пропонувати товари, послуги відповідно до його інтересів та уподобань.

Використання у рекламних носіях високоякісної графіки, анімації, аудіофайлів у поєднанні з текстовим наповненням сприяє досягненню змісту реклами та максимально спрощує процес сприйняття і запам'ятовування рекламної інформації. Образність та емоційність реклами досягаються за рахунок використання позитивно оціненої лексики, яка виражається прикметниками, прислівниками та іменниками з семантикою високого ступеня якості (*magic, miracle, powerful, proven, selected, sensational, special, superior, terrific, unique* та ін.): *Small Price Huge Benefits. Ordinary Women Can Do Extraordinary Things!*

Використання анімаційних технологій дозволяють створювати динамічні образи, що робить мережеві рекламні звернення більш помітними, сприяючи зростанню зацікавлення та інтересу користувачів. Анімований рекламний банер – динамічна візуальна рекламна інформація, представлена як послідовність кадрів [2].

Саме візуальні засоби, в першу чергу фотографії та ілюстрації, покликані відтворити попередній досвід адресата реклами

та створити перше враження – найважливіший етап у процесі сприйняття рекламного повідомлення [3].

У візуальній рекламі колір відіграє провідну роль, оскільки він здійснює переконуючий вплив на підсвідомому рівні, викликає емоції та асоціації, що виникають внаслідок впливу кольору, на товар, що рекламується. Вплив кольору на естетичному рівні виявляється у створенні приємної атмосфери, гармонії дизайну або, навпаки, відчуття ворожого середовища [2].

Отже, успіх реклами залежить від її мовного вираження, а ефективність банерної реклами забезпечується можливістю використання високоякісної графіки, анімації, аудіофайлів.

Література

1. Джефкінс Ф. Реклама : практичний посібник. Вид 4-е. Київ : Знання, 2001. 456 с.
2. Обрителько Б. А. Реклама і рекламна діяльність : курс лекцій. Київ : МАУП, 2002. 240 с.
3. Примак Т.О. Маркетингові комунікації : навч. посіб. Київ : Ельга, Ніка-Центр, 2003. 280 с.

ВЕРИФІКАЦІЯ КРОС-КУЛЬТУРНОЇ ЕКВІВАЛЕНТНОСТІ БЛИЗЬКИХ ЕМОЦІЙНИХ КОНЦЕПТІВ НА ОСНОВІ КОРПУСНИХ ДАНИХ

Костянтин Мізін, д-р філол. наук (*Переяслав, Україна*)

Вивчення емоційних концептів (ЕК) є особливо актуальним для тих культууроорієнтованих студій, які присвячені гострим проблемам міжкультурної взаємодії (глобалізація, етноцентричні тенденції тощо) та міжкультурної комунікації (міжмовні контакти (спільне й відмінне в мовах і культурах), міжмовні бар'єри, міжмовні девіації, міжмовна інтерференція і под.).

Одним із прикладів тих ЕК, через які можуть виникнути девіації в міжкультурному спілкуванні, є *envy* і *jealousy* [1]. Попри чіткі критерії розмежування заздрості та ревності у психології, у наївному уявленні представників англійськомовних культур (британців, американців, австралійців та ін.) ці емоції є на-

стільки близькими, що їх навіть часто сплутують. Тому з метою розмежування цих ЕК апробовано корпуснобазовану методику, яка ґрунтується на залученні (1) елементів дефініційного аналізу (зіставлення словникових визначень лексем *jealousy* і *envy*), (2) елементів когнітивного аналізу (порівняння смислового наповнення когнітивних метафор, які репрезентують ЕК *envy* і *jealousy*) та (3) якісного й кількісного опрацювання корпусних даних (визначення найрелевантніших когнітивних метафор ЕК *envy* і *jealousy*, а також зіставлення останніх за параметрами вираження інтенсивності та оцінки).

Запропонована методика дала змогу встановити, що імена ЕК *envy* і *jealousy* демонструють тісний семантичний перетин, однак лексема *jealousy* передає більш широкий спектр емоційних переживань, оскільки вона містить семантику не лише ревності (романтичної заздрості), але й недоброзичливості до вищості або переваг інших, тобто перекриває частину значення лексеми *envy*.

Найбільш релевантними для ЕК *envy* і *jealousy* є чотири когнітивні метафори: 1) *envy/jealousy is an enemy*; 2) *envy/jealousy is an illness*; 3) *envy/jealousy is a force* та 4) *envy/jealousy is a creature*. Ці метафори нерівномірно представлені у смисловій структурі цих ЕК, зокрема *emotion is an illness* і *emotion is a force* мають більшу значущість для *jealousy*, ніж для *envy*, що може свідчити про те, що перше поняття концептуалізує негативніші та інтенсивніші емоційні переживання.

Верифікація результатів вивчення когнітивних метафор ЕК *envy* і *jealousy* шляхом порівняння останніх за критеріями інтенсивності та оцінки підтвердила домінування негативних смислів у цих ЕК, а також чітко виражену інтенсивність. Прикметно, що при всьому негативі *envy* і *jealousy* в їхніх смисловій структурі простежується досить висока частка позитивних і амбівалентних смислів, що пояснюється амбівалентністю емоційного світу людини в цілому. Водночас здійснений аналіз не підтвердив те, що *jealousy* репрезентує більш інтенсивну й негативну емоцію, ніж *envy*, оскільки відсоток проксиматів, які виражають високоінтенсивні емоції, є дещо вищим в ЕК *envy*, про що особливою мірою свідчать показники коокуренції і тісні асоціації *envy* із зеленим кольором.

Прикметно, що ні запропонована процедура вивчення когнітивних метафор ЕК *envy* і *jealousy*, ні порівняння останніх за критеріями інтенсивності та оцінки не дали змоги розкрити «подвійну» природу *jealousy*, яка полягає в наявності в його структурі амальгами смислів ревливості та заздрості.

Література

1. Mizin, K., & Slavova, L. (2023). The corpus-based methodology of close emotion concepts differentiation: A case study of envy and jealousy. *Cognitive Studies | Études cognitives*, 23, Article 2811.

КОНКУРС ПЕРЕКЛАДУ ЯК ФОРМА РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК ПЕРЕКЛАДАЧА

Олена Панченко, д-р філол. наук (Дніпро, Україна)

Різноманітні компетенції майбутніх перекладачів, визначені освітньою програмою, зокрема охоплюють «здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у різних сферах життя». Одним із засобів опанування цією компетенцією є участь студентів у різноманітних, так би мовити, «внутрішніх» конкурсах перекладу цікавих прозових чи поетичних творів. Так, у 2020 р., коли під час епідемії Дж. Ролінг безкоштовно викладала в Інтернет казку «Ікабог», студенти успішно переклали перші частини казки, кращі переклади було надруковано у щорічному виданні кафедри «Сходинками перекладознавства». Оскільки професійний переклад цієї казки наразі відсутній, ці матеріали використовуються під час написання курсових та кваліфікаційних робіт.

У 2023 р. до 105-ї річниці Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара було проведено конкурс перекладу Гімну ДНУ, кращі роботи було вміщено у черговому випуску сходинок. Наводимо приклад такого перекладу.

*На берегах Славутича-Дніпра /
Заснований під час великих змін. /
Жадали люди щастя і добра./Надії
для наступних поколінь! / Хвала і
шана, Вам, викладачі / У Вас вчимося
мудрості буття, / Найважливіші
іспити свої /Складатимемо
протягом життя! Нехай міцніє
твій авторитет, / Зростає слава
в багатьох країнах, / Національний
Університет, /Ти – цитадель
науки України! / Дніпровський
Університет, / Ти – цитадель науки
України!*

*When on the ancient Dnipro shore / It
was the time of founding and changes,
/It was the goodness people yearned
for, / They wanted hope for younger
generations. / Praise and respect for
you, oh, our teachers, / By whom we
are taught life-long wisdom.
The most important of exams are in
the future, / We'll pass them in the life
that'll later come. / And for the national
university, / Let's make the reputation
stronger, / And let the glory rise
eternally, / Of the Ukrainian science's
stronghold! /*

Ще одним цікавим конкурсом став переклад вірша українського культуролога та поета Юрія Чабана «Двері», виконаного практикантами-перекладачами на замовлення бази практики «Міністерство дверей»:

*Двері – найцінніші то штуки/ Ви-
хід та вхід. / Поворот не туди./
Грюкаємо. Вчащаєм без стуку./
Шукаємо їх, та знайдем не за-
вжди./ Може скрипіти, може без
звуку /Всім відчинялись в таємничі
шляхи. /Ключ підібрати – нагадує
муку. / А як підберемо – нас вже
не знайти/ Мить! Відкриваємо,/
закрити забудемо/ й Протяг
холодний за нами жене.../ Або їх
ламаємо, ногою махнувши: /Сльози
чи гнів наповняють тебе. /Дверей
у житті багато буває./ Темрява й
світло рокового шляху./ Двері до
кухні, театру... Та має.../ Кожен
знайти двері свої*

*The door, in life, /a precious entity./
Entrance and exit, /a twist to
uncertainty.' Clapping the door,/
entering without a knock, /Seeking
it, finding not always a lock. /It might
creak aloud or remain silent. /Allowing
all on a mysterious ascent./ The
key we pick, /so tedious and dull,/
Once chosen, /there's no return at
all./ Moment! We open, forgetting to
close, /A cold draft chasing, /wherever
it goes. /Or with force, the door we
might break, /Anger and aggression;
tears and shadowy ache. /Diverse
doors in life unfold, /Shadows and
light of destiny's hold. /Doors to the
kitchen, to the theater, to Venus,/
Finding the right one is crucial for us.*

Вважаємо, що така форма роботи, менш офіційна ніж між-вишівські великі конкурси, дає змогу майбутнім викладачам поліпшити свої професійні навички і отримати оцінку своєї праці, матеріалізовану у друкованому виданні.

ПРО НЕСУМІСНОСТІ ТА СТРАТЕГІЇ АБО ЯК ПРИРОДНО ПЕРЕКЛАСТИ НЕПРИРОДНЕ

Олександр Ребрій, д-р філол. наук (Харків, Україна)

У дослідженні розглянуто результати інтроспективного перекладу, метою якого було вивчення дій перекладача, скерованих на забезпечення природності перекладеного тексту. Сучасне **актуальне** перекладознавство характеризується міждисциплінарністю та поліпарадигмальністю. В нашому випадку міждисциплінарність проявляється у залученні до потреб перекладознавчого аналізу методу, відомого як «Протокол Міркуй Уголос» (від англ. *Think Aloud Protocol*), розробленого когнітивними психологами для вивчення складних процесів стратегічного характеру [1], яскравим прикладом яких якраз і є переклад. Поліпарадигмальність розвідки проявляється в поєднанні на основі принципу онтологічної відносності положень і методів трьох провідних перекладознавчих парадигм – системно-структурної, культурної та діяльнісної.

Об'єктом нашої зацікавленості виступає поняття природності перекладу, яке зазвичай тлумачать як відповідність перекладного тексту цілому комплексу норм – мовних, комунікативних і власне перекладацьких. Виходячи з цього ми поставили собі за **мету** дослідити на основі експерименту, яким чином прагнення забезпечити природність цільового тексту визначає перекладацькі рішення. Ми висунули **гіпотезу**, згідно з якою перекладацькі рішення, зокрема, обумовлюються намаганням усунути різні види несумісностей, які потенційно здатні призвести до тієї чи іншої форми неприродності друготвору. Для верифікації цієї гіпотези ми обрали за **матеріал** уривок з роману Террі Пратчетта “*A Hat Full of Sky*”, в межах якого додатково виокремили три контрольних елементи, що характеризуються структурною, семантичною або стилістичною несумісністю компонентів. Нашим завданням було з'ясувати, наскільки учасники експерименту здатні усвідомити таку несумісність і обрати стратегію для її подолання і забезпечення, таким чином, вищого рівня природності цільового тексту.

В експерименті взяли участь десять перекладачів-напівпрофесіоналів, якими за відомою класифікацією Пауля Куссмауля

та Соні Тіркконен-Кондіт [2] є здобувачі освіти магістерського рівня, яким притаманний високий рівень усвідомленості перекладацьких труднощів та прагнення долучити до їхнього подолання теоретичні знання та практичні навички, отримані в перебігу освітнього процесу.

Аналізуючи протоколи учасників та їхні переклади до і після редагування, ми побачили, що перекладачі не завжди могли ідентифікувати потенційно небезпечні для природності несумісності, що може свідчити як про суб'єктивність самого концепту природності перекладу, так і про суб'єктивність його розуміння конкретною особою. В тих випадках, де вони все ж таки звернули увагу на наявну несумісність, їхній подальший пошук був скерований в напрямку її ефективного подолання. Повністю результати і **висновки** дослідження представлені в [3].

Література

1. Ericsson K., Simon H. Verbal reports as data. *Psychological Review*. 1980. № 7(3). P. 215–251.
2. Kussmaul P., Tirkkonen-Condit S. Think-Aloud Protocol Analysis in Translation Studies. *TTR: traduction, terminologie, redaction*, 1995. № 8(1). P. 177–199.
3. Rebrii O., Virotenchenko S. On Inconsistencies and Strategies, or How to Translate the Unnatural Naturally. *Między Oryginałem a Przekładem*, 2023. № 29(4/62). P. 53–65. <https://doi.org/10.12797/MOaP.29.2023.62.03>

НОМІНАЦІЇ ЖІ ЯК ЧАСТИНА ХУДОЖНЬОГО ОБРАЗУ КИТАЮ: ПЕРЕКЛАДАЦЬКИЙ АСПЕКТ Олександра Ребрій (Харків, Україна)

Образ Китаю, що розгортається на сторінках творів відомого китайського письменника, лауреата Нобелівської премії з літератури, Мо Яня, є складним і багаторівневим. Під художнім образом розуміємо омовлений результат особистісного відбиття дійсності та творчої діяльності в галузі художньої літератури. Художній образ формується в межах художнього тексту за рахунок мовних засобів переважно експресивного характеру всіх

рівнів мовної системи. Невід'ємну частину художнього мегаобразу Китаю складають гастроніми – номінації їжі, які набувають вигадливого чи то навіть гротескного характеру у творах цього представника течії магічного реалізму.

Для літератури магічного реалізму характерно поєднання реалістичних та фантастичних елементів, співіснуванням несумісних протилежностей, що створює неповторну міфічну картину світу та справляє на читача вплив, подібний до галюцинаторного. Очевидно, найяскравішим прикладом такого впливу у творчості Мо Яня є враження від опису страви із немовляти у романі «Країна вина». Водночас фантазмагоричний образ Китаю тісно переплітається з реальним, в якому уважний читач знаходить чимало екзотичних, хоча й цілком справжніх гастронімів, пов'язаних з унікальною китайською культурою та багатою історією.

Культурно-специфічні гастроніми відносимо до реалій, що термінуються нами як лексичні або фразеологічні одиниці на відтворення тих елементів культури мови-джерела, що є відсутніми в цільовій культурі. А це, у свою чергу, означає, що реалії виявляються в бінарному співвідношенні і що те, що може бути реалією для однієї приймаючої культури зовсім не обов'язково є такою для іншої.

В межах нашого дослідження ми розглядаємо китайські гастроніми, відібрані у творах Мо Яня та їхніх англійських та українських перекладах. Безумовно, вірним є те, що китайські гастроніми претендуватимуть на статус реалій як у китайсько-англійському, так і в китайсько-українському бінарному співвідношенні, водночас завдяки особливостям китайсько-британських та китайсько-українських культурних відносин, справедливим також буде припущення про те, що китайські гастроніми є значно більш звичними для сучасного англомовного реципієнта через відносно давню укоріненість великої їхньої кількості в побуті як британців, так і мешканців США. В той же час китайська їжа тільки починає свою експансію українськими територіями, через що пов'язані з нею лексеми, зокрема такі, як назви традиційних китайських страв, все ще здатні справляти ефект незвичності та неочікуваності на українськомовного споживача завдяки своїй яскравій асоціативності та метафоричності.

Порівняльний аналіз англійського та українського перекладів показує значний рівень подібності способів та стратегій відтворення китайських гастронімів англійськими та українськими перекладачами. З одного боку, такий стан речей може видатися цілком природним через універсальний характер зазначених стратегій та способів. Наприклад, серед назв страв переважають складні номінації, до структури яких входить декілька кореневих морфем, тож англійські та українські перекладачі закономірно обирають спосіб калькування для їхнього відтворення. При цьому в більшості випадків асоціативна метафоричність вихідної лексеми втрачається як в англійському, так і в українському перекладах, адже залишається незрозумілою без додаткових пояснень. паралельно ми виявили, що часто такі номінації мають узуальні англломовні відповідники, закріплені у словниках, а отже потенційно знайомі значній частині реципієнтів, тоді як в українській мові вони не є установленими, а навпаки мають оказіональний статус, а отже й такі пов'язані з ним характеристики, як новизна та незвичність.

СУЧАСНІ УМОВИ ТА ПІДХОДИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ У ПРОФЕСІЙНІЙ ПІДГОТОВЦІ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Оксана Сергєєва, канд. пед. наук
(Хмельницький, Україна)

Перекладацька діяльність, за допомогою якої стає можливим співробітництво між різними країнами на різних рівнях комунікації, продовжує не тільки займати своє невід'ємне місце в діалозі культур, але й викликати до себе інтерес з точки зору процесу навчання цьому виду діяльності.

Звернемося до цілей навчання перекладу, які ставить собі сучасний викладач фахових перекладацьких дисциплін. Проаналізувавши сучасну наукову літературу, присвячену цьому питанню, ми можемо резюмувати, що мета навчання перекладу є багатогранним об'єктом, що включає такі основні позиції, як: створення умов для формування активної особистості, яка володіє професійною перекладацькою компетентністю, що

дозволяє здійснювати пошук і вибір правильних стратегічних рішень, виходячи з наявних інформацій про навколишній світ, мовні та культурні особливості учасників перекладу [1; 2]. Професійна перекладацька компетентність передбачає також уміння створювати переклад з урахуванням жанрово-стилістичних особливостей тексту, його цілей та завдань. **Актуальність дослідження** зумовлена зростаючим інтересом до нових підходів навчання перекладу у професійній підготовці перекладачів.

Вагоме значення для дослідження порушеної проблеми мають наукові розвідки українських та зарубіжних учених Н. Авшениук, В. Карабана, І. Корунця, Л. Черноватого, С. Швачко, Д. Бахман-Медика, В. Вільса, М. Зенга, Л. Келлі, Д. Кіралі та ін.

Мета роботи полягає у дослідженні сучасних умов та підходах навчання перекладу у професійній підготовці перекладачів. Навчання перекладу є відкритим комунікативним процесом співпраці освітніх установ не тільки в Україні, але і за її межами. Розширення міжнародного співробітництва, завдяки якому проводяться міжнародні конференції, зустрічі з обміну досвідом та багато іншого. Так, завдяки консолідації представників перекладацької діяльності з різних країн виробляються загальні тенденції та напрямки, які стають знаковими під час навчання перекладу у закладах вищої освіти.

Під час навчання перекладу вчені відводять особливу роль системному чи інтегративному підходу, що поєднує у собі: компетентнісний, діяльнісний, особистісно-орієнтований, дискурсивний, контекстний і соціокультурний підходи. Однак не варто забувати про те, що в процесі навчання перекладацької діяльності крім розвитку особистості студента необхідно звертати увагу на створення умов його занурення в специфіку перекладацької професії та підготовку того, хто навчається до особливостей здійснення цієї діяльності, яка є комплексною активністю, невід'ємною від безлічі зовнішніх факторів. Не можна не відзначити і появу в останні десятиліття різних експериментальних методик, що беруть за основу методи психології, соціології, психолінгвістики [2].

Таким чином, навчання перекладу є складним багатограним і відкритим процесом, який знаходиться в безпосередній

залежності від вимог ринку праці, що змінюються, до цілей навчання перекладу і сутності процесу перекладу. Вимагає консолідації кількох підходів, а також багатостороннього взаємопроникнення різних учасників перекладацьких процесів в освітній процес, внаслідок чого очікується підвищення якості підготовки професійних перекладачів у сучасному світі.

Література

1. Черноватий Л. М. Методика викладання перекладу як спеціальності : підруч. для студ. вищих заклад. освіти за спеціальністю «Переклад». Вінниця : Нова Книга, 2013. 376 с.
2. Albir A.H. Researching Translation Competence by PACTE Group. Amsterdam; Philadelphia : John Benjamins Publishing Company, 2017. 401 p.

УКРАЇНСЬКІ ПЕРЕКЛАДИ ТВОРІВ ТОМАСА НЕША (ДО ПОСТАНОВКИ ПРОБЛЕМИ)

Людмила Федоряка, канд. філол. наук
(*Кривий Ріг, Україна*)

Сучасній читацькій аудиторії ім'я письменника-сатирика Томаса Неша (1567–1601?) навряд чи відоме. Це тому, що його творчість припадає на епоху пізнього англійського Ренесансу або єлизаветинську добу, а найчастіше навіть в уяві літературознавців цей період асоціюється в першу чергу з постаттю видатного драматурга Вільяма Шекспіра. Шекспірової популярності у ті часи Неш не мав, але колеги по перу і читачі знали його як плідного man-of-letter, гострослівного автора памфлетів, віршів і роману «Нещасливий мандрівник».

Постренесансна рецепція особистості Т. Неша теж відрізняється від тієї, якою позначене сприйняття творчої постаті В. Шекспіра. Лише з кінця XIX ст. почали з'являтися розвідки, присвячені персоналії і творчим здобуткам цього талановитого сатирика – зараз вони є головним джерелом наукової інформації про Неша (Р. Б. Маккерроу [8], Дж. Б. Хіббард [6; 7], Дж. Б. Стін [10], Ч. Ніколь [9], Л. Д. Федоряка [2; 3; 4; 5]).

У контексті перекладознавства стан справ діаметрально протилежний. Тут Неша теж спіткала доля «молодшого сучасника Шекспіра», адже у порівнянні з численними українськими перекладами Шекспірових драматичних творів і сонетів, перекладів Нешевих текстів рідною мовою взагалі немає.

Імовірно, відсутність цілісних літературознавчих розвідок до останнього часу (а це до написання Л. П. Приваловою у 80-х роках ХХ ст. дослідження про специфіку елизаветинського роману, що включало і розділ про «Нещасливого мандрівника» Т. Неша) пояснює і відсутність українських перекладів цього автора. А вони необхідні – як для супроводу репрезентації літературознавчих концепцій, з огляду на специфіку стилістичної манери письма самобутнього автора, так і безпосередньо в аспекті перекладу.

Професійний переклад художніх творів Т. Неша для перспективного розвитку літературознавчої і лінгвістичної науки потребує, на наш погляд, врахування деяких факторів. По-перше, відправною точкою для осмислення процесу перекладу має стати наступна: **«ренесансний» текст є складним, передусім, для художнього сприйняття, а тому, безумовно, і для перекладу.** Треба чітко усвідомлювати, що такий текст був написаний чотириста років тому, і існує суттєва відмінність англійської мови тих часів і сучасної. Але недостатньо буде в контексті творів елизаветинського періоду робити акцент на наявності в них традиційних перекладацьких викликів – архаїзмів, слів на позначення пізньоренесансних реалій, довгих і заплутаних синтаксичних конструкцій і мовних експериментів автора. Ці складові, поза сумнівів, відіграють значну роль у формуванні текстового полотна творів Неша, і вони передусім вимагають якісного сучасного «розшифрування». По-друге, фокус тільки на різнобічній обізнаності у інших сферах гуманітарної науки (літературознавство, історія літератури, історія Англії), підкріплений професійним досвідом у сфері художнього перекладу, теж не завжди гарантує появу адекватних перекладів елизаветинських творів загалом, і творів цього письменника зокрема.

Подолати означені складнощі можна завдяки використанню **міждисциплінарного підходу** до перекладу Нешевих творів. Сприйняття тексту на перетині кількох філологічних дисциплін

сприятиме всебічному і ретельному осмисленню давнього тексту, сформує у свідомості перекладача його максимально точно «відчуття». Також вважаємо за доцільне організувати процес роботи над Нешевим текстом на міждисциплінарному перехресті у два етапи – **підготовчий** і власне **операційний**.

Підготовчий етап. Ефективним, на наш погляд, буде розподіл передперекладацької практики на два етапи: 1) опанування або систематизація необхідних для перекладу Нешевого твору різнопланових відомостей, 2) пильне неодноразове вчитування в текст, перепрочитання з метою подолання (або передбачення) майбутніх перекладацьких викликів. Ці завдання можна реалізувати на трьох рівнях – **літературні (літературознавчі) засади, соціокультурні (історичні, політичні, релігійні та ін.) аспекти, авторські дані**.

Використовуючи набуті на підготовчій стадії знання, на **операційному** етапі (письмовому відтворенні тексту, що перекладається) слід особливим чином контролювати наступні чинники: **авторський стиль** Т. Неша – стиль, притаманний сатиричним творам письменника (самобутня, але повторювальна стилістика на рівні лексики і синтаксису); **латину** як обов'язкову складову текстової структури; різноманітні **реалії** як невід'ємний елемент творів; постійні **лінгвістичні експерименти** автора; **діалогічність** наративного потоку; спрямованість на **пересічного читача**.

Систематизація знань і взаємодія інформативних потоків із різних гуманітарних наук (з історії зарубіжної літератури епохи Відродження, історії англійської мови, перекладознавства та порівняльної стилістики обох мов, української мови) значно збільшують шанси перекладача на вибір максимально точних еквівалентів у процесі перекладу давнього тексту. Названі лінгвістичні аспекти мають бути підкріплені ще й екстралінгвістичними умовами: чітким усвідомлення копіткої, монотонної, інтелектуально затратної і нешвидкої філологічної праці, багаторазового редагування (у тому числі й відтермінованого).

Тож напрочуд продуктивним для виконання якісного перекладу давнього тексту є міждисциплінарний формат. Його застосування у два етапи сприяє всебічному розумінню соціокультурної ситуації, літературного процесу елизаветинської доби і специфіки

творчої персоналії Томаса Неша. Ці знання повною мірою екстраполюються на ідейно-змістовне навантаження і стилістичний малюнок різножанрових творів письменника, тому, не врахувавши певного моменту на підготовчій стадії, перекладач ризикує не відтворити якийсь важливий нюанс і при перекладі. Ця особливість перекладу Нешевих творів, а також сприйняття процесу перекладу як роботи на перетині кількох дисциплін допоможе отримати такий україномовний варіант, в якому буде збережено як дух епохи, так і мовну картину світу, і в якому доволі складно буде, як говорила Т. Є. Некряч, «надмірно архаїзувати твір» [1, с. 24], а також, на наш погляд, і надмірно осучаснити його.

Література

1. Некряч Т. Є., Чала Ю. П. Через терни до зірок: труднощі перекладу художніх творів : навчальний посібник. Вінниця : НОВА КНИГА, 2008. 200 с.
2. Федоряка Л. Д. Творчі пошуки Томаса Неша-сатирика в культурному контексті англійського Ренесансу: дис. ... канд. філол. наук.: 10.01.04. Запоріжжя, 2009. 238 с.
3. Федоряка Л. Д. Слово, як зброя: персоналізація сатиричного вектора у памфлетистиці Томаса Неша. *Слово як факт і фактор літератури* : колективна монографія / за наук. ред Т. М. Потніцевої. Дніпро : Візіон, 2023. С. 29–48.
4. Федоряка Л. Д., Ревенко В. В. Художня репрезентація пандемії у романі «Невдалий мандрівник» Томаса Неша. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія*. 2022. № 1(47), С. 114–123.
5. Федоряка Л. Д., Клименко І. М. Томас Неш – Не сатирик: образ «чорної смерті» у його поезіях. *Філологічні трактати*. Суми : СумДУ, 2022. Т. 14, № 2, С. 126–140.
6. Hibbard G. Introduction. *Three Elizabethan Pamphlets* / ed. by G. Hibbard. New York, 1969. P. 1–18.
7. Hibbard G. Thomas Nashe. A Critical Introduction. London : Routledge and Kegan Paul, 1962. 262 p.
8. McKerrow R. B. The Works of Thomas Nashe: in 5 vol. Oxford : Basil Blackwell, 1958–1966.
9. Nicholl Ch. A Cup of News: The Life of Th. Nash. London and Boston : Poutledge and Kegan Paul, 1984. 342 p.
10. Stean J. B. Introduction. *The Unfortunate Traveller and other Works* / ed. by J. B. Stean. London : Penguin Books. 1985. P. 13–44.

КОНТЕКСТ ПЕРЕКЛАДАЦЬКОГО ДИСКУРСУ: ІДЕОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Ірина Фролова, д-р філол. наук, Олег Тулупов
(Харків, Україна)

Сучасне розуміння дискурсу як інтерактивної розумово-комунікативної діяльності сформувалося значною мірою завдяки переосмисленню поняття контексту. Від його традиційного трактування, що залучало лише вербальне оточення певної одиниці (контекст висловлення, контекст тексту, вертикальний та горизонтальний контекст, семантичний контекст), фокус уваги у комунікативно-прагматичних студіях змістився до умов комунікації, конкретної комунікативної події, а отже до комунікативного контексту, контексту ситуації. Але радикальні зміни в тлумаченні контексту відбулися завдяки інтеграції комунікативного та когнітивного підходів, що висунуло на перший план не власне вербальні внески комунікантів, не ролі та характеристики цих комунікантів разом з іншими ситуаційними умовами, а сприйняття цих чинників свідомістю індивіда. У термінах Т. ван Дейка це описується як *ментальна репрезентація*, яка й слугує основою конструювання дискурсивних смислів, достатня подібність яких у відправника та отримувача засвідчує успішність комунікації. Створення ментальної репрезентації передбачає активну мисленнєву діяльність індивіда, ресурсом якої виступає запас його/її пасивного знання, що складається з різних шарів (енциклопедичне загальнолюдське знання, культурно-специфічне знання тощо).

Проекція цієї загально філологічної теоретичної конструкції в площину перекладознавства забезпечує розуміння контексту перекладацького дискурсу, зокрема художнього.

Цілком очевидно, що більша мінімально можлива кількість комунікантів – автор тексту оригіналу, перекладач, читач, а також їхня належність до різних лінгвокультурних спільнот, ускладнює створення спільних дискурсивних смислів. Отже, на перший план висувається культурно-специфічне знання, на чому акцентують увагу сучасні перекладацькі студії. З моменту “культурного повороту” пріоритет у цих студіях має культура,

а саме: культурні чинники, що маніфестують різницю когнітивного запасу носія вихідної та цільової мов, іншими словами культурні контексти. Перекладач, якому відведено роль агента культурного трансферу, стикається з завданням відтворення ментальної репрезентації, тобто створення такого тексту перекладу, який достатньою мірою відтворює дискурсивний контекст оригіналу, що дозволяє читачеві перекладу сконструювати дискурсивні смисли максимально подібні до сконструйованих читачем оригіналу художнього твору.

Успішність культурного трансферу неможлива без урахування ідеологічного аспекту, оскільки ідеологія охоплює значну частину когнітивного запасу індивіда, а отже значною мірою формує дискурсивний контекст. Перекладознавство послуговується широким трактуванням ідеології як сукупності ідей, уявлень, суджень, переконань, ставлень, які формуються в суспільстві та регулюють мислення і поведінку його членів у різних сферах життя (а не виключно в політичній сфері, як то передбачує вузьке розуміння ідеології).

Ідеологічні відмінності між вихідною та цільовою лінгвокультурами мають доволі загальний характер, вони є зрозумілими кожному фаховому перекладачеві, який шукає шляхів культурно-ідеологічної адаптації тексту перекладу задля відтворення дискурсивного контексту оригінального твору. У той самий час, вагомим є й особистісний чинник: по-перше, перекладач, як творча особистість, має власне уявлення про деякі рестрикції ідеологічного плану; по-друге, в різних перекладачів існує різне бачення ідеології перекладу, тобто ступеню “вірності” смислам оригінального твору.

Очевидно, що ведучи мову про ідеологічний аспект контексту перекладацького дискурсу, слід враховувати дві групи значущих чинників впливу. До першої належать чинники суспільної ідеології, що є різною для вихідної та цільової лінгвокультури; ці чинники перекладач мусить враховувати, щоб задовольнити вимоги цензури. До другої групи відносяться чинники, які пов’язані з ідеологією перекладу, що полягає в уявленні про оптимальне співвідношення буквального/вільного відтворення оригінального тексту.

TECHNOHUMANISM AND ONLINE TRANSLATOR/INTERPRETER TRAINING

Leonid Chernovaty, Doctor of Sciences in Pedagogy
(*Kharkiv, Ukraine; Banská Bystrica, Slovakia*)

The co-evolution of man and technology, which has only recently been seriously considered, is viewed differently by different schools of thought [3; 4; 5].

Posthumanism attempts to combine breakthroughs in computer and genetic technologies with the philosophy of transcending the natural limitations of the mortal human being (see description in [1]). Transhumanists, a non-academic movement of cybermind enthusiasts, show a growing interest in new technologies and their impact on the humanities, resulting in a new field of research – post-human studies, post-homo sapiens or post-humanitarian studies (see description in [2]).

The proponents of anti-technicism (see description in [1]), who mainly unite believers of different denominations, are strongly opposed to the large-scale intrusion of technology into all aspects of human life. They believe that the cybernetic organisms and thinking mechanisms are dangerous and uncontrollable because they objectify and dehumanise human beings and lead them away from God.

Technohumanism [3; 4; 5] stands for the interdependent and balanced development of man and technology and the humanistic meaning of techno-evolution. Technohumanism sees technology as a manifestation of human genius, where humans give freedom to the technical creatures (including artificial intelligence) they create.

Technohumanism looks attractive, but it also raises some questions [3–5]. What happens to humans when their brains and psychocognitive abilities become more technical (cybernetic organisms)? What happens to technology as it becomes more human (intellectually enhanced machines)? Finally, the last question (in order, but not in importance): what remains of human beings after their intellectual functions have been transferred to technology?

This is where translation comes in. What remains of the competence of student translators after they have transferred their translation skills to technology in online courses?

Translator training at Ukrainian universities has been online for four years. It is no secret that many of the students use machine translation (MT) extensively instead of human translation, especially for their home work. Apart from their natural desire to save time, a major factor is their belief in the unquestioned superiority of machines over humans (or at least students) in translation. Overcoming this stereotype is an important task in restructuring students' attitudes towards MT, restoring their confidence in their own abilities and recognizing the role of independent work in the development of their professional competence.

Our research [1; 2], which involved experimental online teaching of specialised translation to MA students, demonstrated a significant impact of the students' post-editing intensity in their weekly homework on their independence in the final tests. It was found that post-editing, in combination with the modified TAP procedure, contributed to the effective development of specialised translation competence by intensifying students' analytical and thinking activities. This approach also reduced the students' dependence on the structure of the MT target text and correlated well with the improvement in the overall quality of their translation.

This line of research seems promising for the ideals of techno-humanism, the theory that aims to enhance human power, create cyborgs and link humans to computers, but still sees human interests and desires as the highest authority in the universe [4].

References

1. Chernovaty L., Kovalchuk N. Psycholinguistic Aspects of the Development of Students' Critical Approach to the Solution of Terminological Problems in Online Translation Learning. *East European Journal of Psycholinguistics*. 2021. Vol. 8, № 2. P. 25–35. DOI: <https://doi.org/10.29038/eejpl.2021.8.2.che>.
2. Chernovaty L., Kovalchuk N. Post-editing as the means to activate students' thinking and analytical process: Psycholinguistic aspects. *Psycholinguistics*. 2021. Vol. 30, N 2. P. 221–239. DOI: <https://doi.org/10.31470/2309-1797-2021-30-2-221-239>.
3. Epstein M. *Transforming Humanities: A Manifesto*. New York : Bloomsbury Publishing, 2012. 315 p.
4. Harari Y. N. *21 lessons for the 21st century*. London : Vintage, 2018. 318 p.
5. Pym A. Translation Skill-Sets in a Machine-Translation Age. *Meta*. 2013. № 58(3). P. 487–503. <https://doi.org/10.7202/1025047ar>.

EMBRACING THE SHIFT: LONG-TERM IMPLICATIONS OF THE COVID-19 PANDEMIC ON REMOTE INTERPRETING

Martin Djovčoš, PhD (*Banská Bystrica, Slovakia*),

Pavol Šveda, PhD (*Bratislava, Slovakia*)

The COVID-19 pandemic has fundamentally reshaped the landscape of interpreting, precipitating a rapid and widespread adoption of remote interpreting modalities. This presentation examines the enduring impact of the pandemic on interpreting practices, with a primary focus on the evolution of remote interpreting during and beyond the pandemic era. By exploring pre-pandemic and post-pandemic perspectives on remote interpreting, this study elucidates the trajectory of this development and its far-reaching implications for interpreter training, particularly in Central Europe, with a specific focus on Slovakia.

Drawing upon insights from translation and interpreting students, as well as seasoned professionals, this presentation delves into their satisfaction levels and experiences with remote and onsite interpreting assignments. It hypothesizes a potential disparity between practical experiences and theoretical preparation, underscoring the need for a recalibration in training approaches to bridge the practice-theory gap effectively.

The integration of remote interpreting into curriculum poses novel challenges, necessitating innovative teaching methodologies and instructor training initiatives. This presentation emphasizes the importance of personal motivation and a willingness to embrace unconventional teaching strategies in navigating these challenges. Trainers must adapt to the demands of remote interpreting, ensuring that educational programs remain relevant and responsive to the evolving needs of the field.

Key to this discussion is the recognition of the enduring relevance of remote interpreting beyond the pandemic context. As remote communication technologies continue to advance and become increasingly integrated into professional settings, interpreters must be equipped with the necessary skills and competencies to navigate this evolving landscape effectively.

In Central Europe, including Slovakia, where the uptake of remote interpreting training may have been less pronounced compared to

other regions, there is a pressing need to address gaps in theoretical preparation and practical application. This presentation advocates for a proactive approach to training, one that not only familiarizes students with remote interpreting platforms and technologies but also cultivates critical thinking skills and adaptability in response to evolving communication paradigms.

Through ongoing adaptation and collaboration, the field can harness the full potential of remote interpreting to enhance accessibility, efficiency, and quality in language services, ultimately ensuring that interpreters are equipped to meet the diverse needs of a globalized world.

This presentation underscores the transformative impact of the COVID-19 pandemic on remote interpreting practices while advocating for a forward-thinking approach to interpreter training that aligns with the demands of contemporary professional contexts.

(RE)DESIGNING CURRICULA IN TRANSLATION AND INTERPRETING. CHALLENGES, OPPORTUNITIES AND NEW ALUMNI CAREERS

Paola Gentile (*Trieste, Italy*)

In the context of advancing digitization, artificial intelligence, and transformative events like the pandemic, there is a growing need to reassess university curricula and take stock of the evolving career paths of Translation and Interpreting (T&I) graduates. This chapter builds on recent scholarly attention to the professional trajectories of T&I graduates, particularly in the light of AI advancements. Drawing insights from an alumni survey conducted at SSLMIT, the University of Trieste's pioneering school for translators and interpreters, this contribution delves into the career journeys of T&I graduates. By incorporating alumni perspectives, universities can tailor their curricula to align with industry needs, ensuring graduates are well-prepared to face the challenges posed by advancements in translation and interpreting. These findings, contextualized within a broader global survey on interpreters' status in the post-Covid era (Gentile 2024), will highlight both challenges and opportunities for T&I professionals.

References

1. Gentile, P., & Albl-Mikasa, M. (2017). “Everybody Speaks English Nowadays”. Conference Interpreters’ Perception of the Impact of English as a Lingua Franca on a Changing Profession. *Cultus*, 5(10).
2. Gentile, P. (2024). *Survey on the interpreters’ status in the post-Covid era* (<https://it.surveymonkey.com/r/C7QFHBD>).
3. Hao, Y., & Pym, A. (2022). Where do translation students go? A study of the employment and mobility of Master graduates. *The Interpreter and Translator Trainer*, 17(2), 211–229. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2022.2084595>.
4. Šveda, P., & Djovčoš, M. (2022). Translation and interpretation in the time of the COVID-19 pandemic: A case study from Slovakia. *STRIDON: Studies in Translation and Interpreting*, 2(2), 25–43. <https://doi.org/10.4312/STRIDON.2.2.25-43>.
5. Vitalaru, B. (2021). Public service interpreting and translation: employability, skills, and perspectives on the labour market in Spain. *The Interpreter and Translator Trainer*, 16(2), 247–269. <https://doi.org/10.1080/1750399X.2021.1984032>

ENHANCING MULTIMODAL TRANSLATION ANALYSIS THROUGH THICK DESCRIPTION APPROACH

Anna Halas, Candidate of Sciences in Philology
(Lviv, Ukraine)

In contemporary society, the overarching trend in communication is its predominant multimodal nature [1]. Instances of this tendency abound, evident in the amalgamation of various modes such as linguistic elements, visual representations, auditory stimuli, among others [4, p. 8]. This pervasiveness of multimodality extends its relevance to translation as well. Indeed, a notable proportion of texts undergoing translation exhibit multimodal characteristics [7, p. 1]. Thus, in Translation Studies, multimodality sparked a thought-provoking debate, compelling scholars to reconsider the conceptual boundaries and methodological tools of their research.

The predominant paradigm shaping multimodal inquiry within Translation Studies appears to be the social semiotic multimodal analysis, as articulated by Jewitt [8, p. 29]. It adopts principles from

Halliday's Systemic Functional Linguistics and Social Semiotics [9] and considers images and sound to be functionally akin to language, often utilising linguistic concepts to analyse all modalities. This approach posits a perspective on multimodality wherein "common semiotic principles operate across different modes" [10, p. 2], thus regarding all modes as uniformly significant in their processes of meaning construction.

Translation, however, reshapes the interaction between the audience and the multimodal content by modifying *the relationship* between the visual, aural, and verbal elements. Thereby, the methodological framework guiding the research of translated multimodal texts necessitates an examination not only of the semiotic resources implicated within each modality but also of their *interplay*, contributing collectively to the formation of a *cohesive multimodal construct* [11].

Kokkola and Ketola [9] advocate for a shift in research orientation towards a multimodally-driven translational cognition, diverging from the predominantly verbal-centric approaches used thus far. While recognising the strengths of the social semiotic approach in analysing multimodal translation, this paper proposes augmenting the existing methodological paradigm with the incorporation of the "thick description" approach. This integration takes into consideration the intricate interplay of diverse semiotic modes and the complexity inherent in their relationships.

The concept of "thick translation" was popularised by Geertz [3] as a response to the reductionist tendencies within structuralist anthropology, which sought to compress complex lifeworlds into universal schemas and binary oppositions. In the context of ethnographic research, Geertz emphasises the interpretive and constructivist aspects inherent in the ethnographer's descriptions. He contends that the crucial consideration lies not in the precise accuracy of the ethnographer's detailed portrayal of a specific society, but rather in its capacity to facilitate a nuanced understanding of both commonalities and disparities within that society [5; 6]. In essence, it involves moving beyond superficial observations to deeply understand the underlying meanings, symbols, and structures within a cultural context.

The idea of introducing “thick description” to Translation Studies is not new. Based on Geertz’s notion, Appiah [2] offered the concept of “thick translation” suggesting that when translating between languages and cultures, mere word-for-word or surface-level translations often fail to capture the full meaning and context of expressions, beliefs, and practices. Instead, thick translation involves a deep engagement with both the linguistic and cultural nuances of the source and target languages by providing rich, nuanced interpretations that capture the complexity and depth of human expression across diverse contexts.

This research further expands the application of “thick description” to the analysis of multimodal texts placing emphasis on underlying patterns and contexts that give the meaning to employed interconnected modalities. Following Geertz’s [3] methodology, the suggested approach includes a comprehensive description, comprising not solely factual data, but also encompassing analytical commentary, interpretative insights, and reflections on those interpretations and analyses.

References

1. Ani S. Multimodality in contemporary communication. *Armenian Folia Anglistika*. 2021. № 17(2). P. 63–76.
2. Appiah K. A. Thick Translation. *The Translation Studies Reader*. London : Routledge, 2000. P. 417–429.
3. Geertz C. *The Interpretation of Cultures: Selected Essays*. New York : Basic Books, 1973. 470 p.
4. Gibbons A. *Multimodality, Cognition, and Experimental Literature*. New York: Routledge, 2012. 274 p.
5. Hermans T. Cross-cultural translation studies as thick translation. *Bulletin of the School of Oriental and African Studies*. 2003. № 66(3), P. 380–389.
6. Hermans T. Thick translation. *Routledge encyclopedia of translation studies*, 2019. P. 588–591.
7. Hirvonen M., Tiittula L. A method for analysing multimodal research material: audio description in focus. *MikaEL, Electronic proceedings of the KäTu symposium on translation and interpreting studies*. 2010. N 4, P. 1–12.
8. Jewitt C. Introduction: Handbook Rationale, Scope and Structure. *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*. London : Routledge, 2009. P. 1–13.

9. Kokkola S., Ketola A. Thinking outside the “Methods Box”: New avenues for research in multimodal translation. *Vakki publications*. 2015. № 4. P. 219–228.
10. Kress G., van Leeuwen T. *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. Oxford : Oxford University Press, 2001. 152 p.
11. Tuominen T., Jiménez Hurtado C., Ketola A. Why methods matter: Approaching multimodality in translation research. *Linguistica Antverpiensia: New Series–Themes in Translation Studies*. 2018. № 17. P. 1–21.

**PORTRAYALS OF TRANSLATION AND INTERPRETING
IN AN EARLY TRINIDADIAN NOVEL: A CASE STUDY OF
“WARNER ARUNDELL: THE ADVENTURES OF A CREOLE”**
Antony Hoyte-West, PhD in Linguistics (*United Kingdom*)

Three centuries after the region first became known to Europeans, the early nineteenth-century Caribbean was a hotbed of intrigue and instability. With the colonial powers of Great Britain, France, and Spain using the islands as pawns in their far-off European wars, the entire region was marked by the injustices and inequalities of exploitative slave-based economies. This potent combination of conflict and changing political ideologies with ethnic, sociocultural, religious, and linguistic diversity is the setting for what is commonly considered the first Trinidadian novel, *Warner Arundell: The Adventures of a Creole*, which was published in 1838. Written by the author, journalist, and historian E. L. Joseph, the novel is set in the first years of the 1800s – the three-volume work chronicles the escapades of the eponymous hero after he leaves his birthplace of the island of Grenada. The scion of a suddenly impoverished plantation-owning family, the young orphan intrepidly seeks his fortunes in many different places, including the islands of Antigua and newly-British Trinidad, the Spanish Main, and in the British Isles, getting into various scrapes and meeting all kinds of interesting characters along the way.

Among other things, *Warner Arundell: The Adventures of a Creole* is notable for its portrayal of the vibrant multilingualism which characterised the colonial Caribbean during that complex era.

With so many different languages and ethnicities present, practical communication needs meant that translation and interpreting were required to varying degrees, often on an ad hoc basis. In the days before these domains had become professionalised, individuals with advanced multilingual skills were therefore highly sought after. In profiling the literary portrayal of young Warner Arundell's abilities in several languages, this contribution highlights the instances in the novel where the hero is required to translate or interpret. Among other aspects, it is intended to discuss how the skills of translation and/or interpreting are portrayed, as well as what these depictions may say about translation, interpreting, and multilingualism in the Caribbean at that time, thereby outlining some possible general implications of literary analysis for further research on the history of translation and interpreting in colonial contexts.

DISCUSSION ON TRANSLATION METHOD IN UKRAINE IN 1927–1931

Oleksandr Kalnychenko

(Kharkiv, Ukraine; Banska Bystrica, Slovakia)

This study deals with the theoretical debate of the late 1920s and early 1930s on the choice of literary translation method. During that period in Ukraine, translation matters experienced rapid development. Hundreds of belles-lettres translations emerged from various languages, both living and dead. This period also witnessed the establishment of Ukrainian translation thought as a scholarly and academic discipline, covering translation history, theory, criticism, and didactics. It was the time when the Ukrainian Institute of Linguistic Education was founded in Kyiv and Kharkiv to train highly qualified translators of scientific, technical, and fiction literature [4, p.150], when the first monograph on translation in Eastern Europe, *Teoriya i praktyka perekladu* (Theory and Practice of Translation) by Oleksandr Finkel, appeared, and when the term “*perekladoznavstvo*” (lit. «translation studies») was introduced in the curricula for this institute, compiled by Mykhailo Kalynovych and Mykola Zerov. This discussion, which demonstrates the high

level of development of translation thought in Ukraine at that time, was initiated by Volodymyr Derzhavyn in his article “Problema virshovanoho perekladu” (The Problem of Verse Translation),» published in 1927 in the journal *Pluzhanyn* [1].

Hryhoriy Maifet, Mykola Zerov, Oleksandr Finkel, and Ivan Kulyk joined the discussion, and their views on this issue will be compared. To use Derzhavyn’s terminology, this was a discussion about homologous (source-focused) or analogous (reader-focused) translation that lasted until 1931 and concerned the choice between two possibilities: to focus either on the original text with its language, culture, and stylistic features, or on the readership with its language, culture, and tastes [3].

In the 1920s, a significant number of Ukrainian intellectuals turned to the field of translation (as translators, editors, authors of prefaces or footnotes, critics, and reviewers of translated works, and ultimately as translation theorists). Collectively, they developed a new notion of the translator’s task, formulated by Derzhavyn as a homologous translation or translation-stylization, “a translation that attempts to convey not only the semantic side of the work, but also the stylistic side, that is, the imaginative features of the language; for this purpose, the translator has the right to deviate from the ‘correct’ general literary language, using less common, in particular archaic, stylistic variants as much as possible [2, p. 218]. This stance was shared by Maifet and partly by Zerov.

At the same time, an alternative approach, which focused on the mass Soviet

readership reception and, therefore, authorized changes, omissions, and additions, especially for the so-called ‘harmful to the working class’ literature, was emerging within the predominantly Bolshevik environment. This position was championed by Kulyk and partly by Finkel. Kulyk underlines that translators cannot remain impartial. They unintentionally emphasize ideological points based on their worldview. Adaptations are necessary for different readers, considering their psychology and interests [3].

References

1. Derzhavyn, V. “Problema virshovanoho perekladu” [A problem of verse translation]. *Pluzhanyn*, nos. 9–10 (13–14), 1927, p. 44–51.

2. Derzhavyn, V. 1929. [Review of the book: Hohol M. Tvory. T. 1. Vechory na khutori pid Dykankoiu], *Krytyka*, nos 7–8: 218–22.
3. Kalnychenko, O. “Discovering erased discussion on translation method in Ukraine in 1927–1931”. In *Translation Studies in Ukraine as an Integral Part of the European Context*, edited by Martin Djovčoš, Ivana Hostová, Mária Kusá, Emília Perez. Bratislava: VEDA, 2023, p. 36–62.
4. Kalnychenko, O, Kamovnikova N. “Navchannia perekladu: instyutski prohramy z perekladoznavstva pochatku 1930-ykh rokiv” [Teaching Translation: Academic Courses in ‘Translation Theory and Practice’ of the early 1930s.]. In *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu imeni V.N. Karazina. Seriia “Inozemna filolohiia. Metodyka vykladannia inozemnykh mov”*, 2020, no 91: 147–155.

THE IMAGES OF “OUR” AND “OTHER” UKRAINIANS IN THE ENGLISH LITERATURE

Diana Klimova (*Kharkiv, Ukraine*)

Literary image is an essential part of a work of fiction that attracts the interest of numerous researchers in the field of linguistics and translation studies. In addition, a considerable number of researchers are interested in imagology, an immersive theory that studies the peculiarities of the formation of national images in literary discourse.

Considering that important elements of each work are exposition, plot, action development and culmination, the literary images of the work and their reproduction in the translation text are no less important, while following all the translation norms and fulfilling the equivalence requirements.

Petro Bilous, a Ukrainian literary critic, identifies the following structural elements of the image-character category: character’s actions; portrait; speech; monologues (including internal ones), participation in dialogues; attitude of other characters; statements about them [1, p. 35].

The issue of a national identity is closely related to the issue of a national stereotype. Like any other type of stereotype, it is a certain social construct that helps orientate an individual in the context of life and serves as a source of motivation their social actions.

Scholars distinguish three components in a stereotype: cognitive, emotive and pragmatic [2, p. 15]. The emotive nature of a stereotype is revealed in the fact that it conveys an assessment – positive or negative. The main thing in stereotypical thinking is the desire to distinguish oneself from «others».

We take Marina Levitskaya's debut novel «A Brief History of Tractors in Ukrainian» as a source for the material for our research. When recreating Mykola's speech, the writer focuses on the correct pronunciation, because we understand that if a man has been living in England since the Second World War, it is quite obvious that he will not make any significant pronunciation mistakes:

“Did you know, Nadezhda, that apart from the mathematical proof of Pythagoras, there is also a geometric proof? Look *how beautiful it is*”.

«Надіє, ти знаєш, що, крім математичного доведення, теорема Піфагора має ще й геометричне доведення? Дивись, яке воно гарне».

The only noticeable deviations from the norm in Mykola's speech are phonetic, as he has not learned to pronounce some English sounds that are not present in Ukrainian. In some situations, the interpreter compensates for this deficiency by using the vernacular:

“Thirty-six. She's thirty-six and I'm eighty-four. So what?” (*He pronounces it vat.*)

«Тридцять шість. Її тридцять шість, а мені вісімдесят чотири. То й що?» (**Він вимовляє “шо”**)»

However, to convey the image of the «other» Ukrainian, the author focuses more on the grammatical aspect of the character's speech, resorting to elliptical constructions, disruption of word order and the removal of auxiliary verbs.

“Ah-shamed! Ah-shamed!” She snorts. “You shame. No me shame. Why you no visit you mamta grave? Why you no crying, bringing flower? Why you making trouble here?”

«Со-ромно! Со-ромно! – пирхає вона. – **Тобі соромно. Мені не соромно. Чого ти не ходиш на мамину могилку? Чого не плачеш, не носиш квітки? Чого ти тут колотиш?**»

The study allows us to conclude that the images of Ukrainians in the English-language fiction are created under the influence of

national (ethno-specific) stereotypes. Thus, those Ukrainians who speak normative English are more often portrayed as «ours», while those whose speech is full of abnormalities are referred to the «others».

Література

1. Білоус П. В. Вступ до літературознавства: навчальний посібник. Київ : ВЦ «Академія», 2011. 336 с.
2. Walas T. Stereotypes and Nations. Cracow : International Cultural Centre, 1995. 324 p.

LIBERATING TRANSLATION: ARCHIVAL TRANSLATIONS AND COMMENTS BY MYKOLA ZEROV

Lada Kolomiyets, Doctor of Sciences in Philology
(Kyiv, Ukraine; Hanover, USA)

In this paper, I examine unpublished archival materials by Mykola Zerov that expand knowledge about his vision of the Russian school of verse translation and the formation of the Ukrainian school of translation. Based on Zerov's comments and handwritten verse illustrations in Russian, Ukrainian, Latin, Polish, French, and German for the course "Methods of Translation" taught at the Ukrainian Institute of Linguistic Education during the 1932/33 academic year [3], the paper dwells on Zerov's encyclopedic knowledge and understanding of translation methods in comparison to his Ukrainian and Russian contemporaries. Zerov's views on the choice of poetic texts for translation, the priority of certain techniques and strategies for translating texts of different genres are carefully considered.

The discussion focuses on Zerov's predominance of illustrative material from Russian classical literature, as well as his use of Russian theoretical and literary studies. On the one hand, Zerov's syllabus on translation methods (and history) vividly represented decolonizing trends in Ukrainian education and academic thought during the period of national revival (1920s – early 1930s). On the

other hand, his notes quite clearly demonstrated the dependent, secondary position of Ukrainian culture in Soviet Ukraine and its political system, which was controlled from Moscow.

At the turn of the 1920s and 1930s, skeptical writers like Maxim Gorky and early Soviet readers accustomed to poetry in Russian expressed doubts about the ability of the Ukrainian language to meet the requirements of the content and style of “great Russian literature.” Mykola Zerov, the informal leader of the Kyiv group of neoclassical poets of the 1920s and early 1930s, made translations, including from Russian classics and his contemporaries, proving that translating into Ukrainian was not a waste of time. Disguised as a political idea of the Communist Party to spread Russian literature among the Ukrainian-speaking audience, it was a hybrid but effective linguistic decolonization that freed the Ukrainian language from the inferiority complex imposed on it by Moscow’s Russocentrism. I emphasize that the poetic translations of the Ukrainian neoclassics from Russian were not retranslated (unlike prose works) or surpassed by anyone later. They remained, so to speak, unsurpassed in history, having fulfilled their main function of proving the full potential of the Ukrainian language.

By the early 1930s, a general trend had already emerged in translation studies, which called for maximum accuracy in reproducing the original work – not only in terms of content but also style (features of vocabulary, imagery, and syntax), and in verse translation, maximum attention to the metrical, stanzaic, and euphonic structure of the original work was strongly recommended, wherever possible. Most theorists were inclined to Volodymyr Derzhavyn’s theory of “translation-stylization” with its emphasis on the linguistic “foreignness” of the original [1], linking this emphasis to the aesthetic value of the translation. Other theorists recommended that translation practice should be guided by a sense of proportion in order not to fall into parody. Zerov belonged to the second camp. From a modern point of view, his translations are consistent with the ecological approach to translation studies; they are holistic, dynamic, balanced, relevant, and aesthetic from the point of view of the target culture of the time.

In his handwritten notes for the course “Method of Translation,” Zerov quotes extensively from Russian poetic originals and translations into Russian, criticizing some of them. His teaching is an important example of intellectual resistance to the Kremlin’s colonizing policies, while remaining an arena of compromise [for more detail see 2]. Demonstrating the Russian cultural dominance and influence on, among other things, Zerov’s structuring of his course program at the turning point of Soviet power from Stalin’s dictatorship to the subsequent deployment of active colonization of Ukraine from the mid-1930s will help explain the ways of Soviet Russification and the formation of Ukrainian intellectual resistance to creeping colonization in the theory and practice of translation.

References

1. Derzhavyn V. “Problema virshovanoho perekladu” [A problem of verse translation]. *Pluzhanyn*, nos. 9–10 (13–14), 1927, p. 44–51.
2. Kolomiyets L. “Between censorship and nation building: the first Ukrainian lecture courses on translation studies from a historical perspective.” In *Translation Studies in Ukraine as an Integral Part of the European Context*, edited by Martin Djovčoš, Ivana Hostová, Mária Kusá, Emília Perez. Bratislava: Publishing House of the Slovak Academy of Sciences VEDA, 2023, p. 63–89.
3. Zerov M. “Metodyka perekladu” [Methods of translation]. Typescript. 1932. From the archives of the Literary Museum of Hryhoriy Kochur in Irpin. No archival data. Published by the present author: Kolomiyets L. “Pershodruk materialiv Mykoly Zerova z arkhivu Hryhoriia Kochura [Mykola Zerov’s unpublished manuscripts from Hryhoriy Kochur’s archives].” *Visnyk of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. Foreign philology*, nos. 1 (53), 2021, p. 13–15.

SIGHT TRANSLATION AS AN INTERGRAL PART OF INTERPRETERS’ TRAINING

Natalia Kovalchuk, Candidate of Sciences in Pedagogy
(*Kharkiv, Ukraine*)

In this paper, *sight translation* (*SiT*) refers to the ‘transposition of a message written in one language into a message delivered

orally in another language' as opposed to *sight interpretation*, i. e. 'simultaneous interpretation with text' [6, p. 294]. Until recently, *SiT*, a hybrid form of translation and interpreting [3] or hybrid interpreting has mostly been viewed as a pedagogical exercise, for example, for testing consecutive interpreting [7] or developing oral language transfer skills through the source-text (*ST*) syntactical restructuring and paraphrasing [5], and consequently, students have been rarely trained in this task [1]. Although it should be mentioned that this type of language transfer is frequently used at meetings, where written documentation is delivered in the *SiT* mode, such as press conferences, in press reports, as well as in community interpreting.

The main problems in *SiT* include several aspects and levels. One of them is the permanent availability of the source text (*ST*), which provokes the interlanguage interference and literal translation, when the students cannot free themselves from the impact of the *ST* structure. The longer-term retention of the *ST* information may not seem to be a problem, since the *ST* continuously remains in front of the interpreters' eyes. In addition, the target-text (*TT*) delivery in *SiT* does not depend on the source-language (*SL*) speaker's delivery rate. It might lead to the conclusion about the relative ease of *SiT* compared to consecutive and simultaneous interpreting.

SiT delivery speed may not be entirely at the discretion of the interpreter. The *SiT* *TT* should sound as if the interpreter were reading a document in the target language (*TL*), which implies smooth delivery without any pauses or hesitations [2]. In the reception phase, the sight translator cannot rely on the speaker's vocal indicators (pauses, intonation etc.), which contribute to the efficient *ST* segmentation [4, p.180]. In addition, unlike the consecutive interpreting, the sight translator cannot concentrate on the pure understanding of the *ST* meaning as the translation needs planning to provide for the *TT* smooth delivery.

Other difficulties involve linguistic dissimilarities between the two languages; the distinction between written and oral communication; the crossover between the two, as well as poor development of the mechanisms of anticipation and the target

language (TL) equivalents recall. The sources of difficulties in SiT are generally believed to be related to the ST comprehension, corresponding TL terms, required processing capacity for coping with syntactic discrepancies between the ST and TT, as well as the interference between the two languages [4, p. 215].

The permanent ST accessibility to the interpreter may provoke the SL interference, specifically related to its syntactic characteristics. The complicated ST syntactic structure may negatively affect the interpreters' anticipation abilities and their processing capacity. Syntactic similarity facilitates anticipation and replication of the ST syntactic structures in the TT [4]. Meanwhile, if the order of information presentation in the two languages is different, it may result in a higher short-term memory load, as the ST information has to be retained before it can be reformulated in the TL [4, p. 198].

Taking into account the lack of sufficient knowledge on the SiT underlying mechanisms, the relevant research may provide valuable information for SiT theory and practice.

References

1. Agrifoglio M. Sight translation and interpreting: A comparative analysis of constraints and failures. *Interpreting*. 2004. № 6(1). P. 43–67.
2. Angelelli C. V. The Role of Reading in Sight Translation: Implications for Teaching. *The ATA Chronicle*. 1999. № 28(5). P. 27–30.
3. Cao J. Investigating Disfluencies in E-C Sight Translation. *Language and Semiotic Studies*. 2020. № 6(4). P. 126–144.
4. Gile D. Basic Concepts and Models for Interpreter and Translator Training. Amsterdam/Philadelphia: John Benjamins, 2009. 283 p.
5. Ilg G., Lambert S. Teaching consecutive interpreting. *Interpreting*. 1996. № 1(1). P. 69–99.
6. Lambert S. Shared Attention during Sight Translation, Sight Interpretation and Simultaneous Interpretation. *Meta*. 2004. № 49(2). P. 294–306.
7. Sitnic I. Applying Sight Translation in Testing Consecutive Interpreting Skills in Undergraduates. *Translatologia*. 2020. № 1. P. 111–130.

CAN CONCEPTS AND TOPOI TRAVEL? TWO EXAMPLES FROM THE TRANSLATIONS OF YIDDISH LITERATURE IN THE 1960S.

Marie Krappmann, PhD (*Olomouc, Czech Republic*)

In my contribution, I take the culturally relatively broad model of “travelling concepts” (Ball 2002) as my starting point in order to trace the transformations of content and ideology that occur in the translation of Yiddish literature during the period of ideological coercion. The types of transformation and the strategies adopted are demonstrated by analysing two target texts: the two translations were produced in quick succession (1963 and 1964) by the same translator – Hana Náglová; the author of the two Yiddish source texts “Der protses” and “Dos kranke yingele” is the rather lesser-known Yiddish author Y. Finer. In contrast to the source texts published in book form, both Czech target texts were printed in a periodical (*Věstník*).

My analysis will pursue the following objectives: 1) To show to what extent the cultural background is decisive for the choice of publication medium and how the medium in turn predetermines the translation strategies. This is sometimes already evident in the modification of the title – the first story “Der protses” was published in the Czech magazine *Věstník* under the modified title “Matka”. The reasons for this decision and some other ones will be discussed in more detail. 2) In particular, the strategies of omissions and additions enabled the translators to modify the narrative message of the text. The texts analysed will be used to show how intensively and for what purposes these strategies were used. 3) Finally, the results of these strategies will be discussed, i.e. the transformations of topoi, leitmotifs and concepts. The aim of these case studies is to show why “travelling concepts” seem to be a very suitable instrument for analysing such translation processes.

References

1. Ball, M. (2002). *Travelling Concepts in the Humanities. A Rough Guide*. Toronto/ Buffalo/ London: University of Toronto Press; Basnett, S. & Trivedi, H. (eds.) (2012). *Postcolonial Translation. Theory and Practice*. New York: Routledge;
2. Even-Zohar, I. (1990). Polysystem Studies. *Poetics Today*, 11/1, 1–268; Fottová, M. (2015). *Obrázek východního Žida v českých židovských časopisech (1910–1925)*. The image of an Eastern Jew in Czech Jewish Journals (1910–1925). Master thesis at the Charles University. Prag. Retrieved from <https://dspace.cuni.cz/handle/20.500.11956/78346>.
3. Eidherr, A. (1993). *Aspekte der literarischen Übersetzung aus dem Jiddischen ins Deutsche*. Dissertation. Salzburg; Fishman, J. (1991). *Yiddish: Turning to Life*. Amsterdam/Philadelphia;
4. Grossmann, J. “Das Fortleben des Jiddischen vor und nach 1945: Übersetzungen und Transformationen.” In *Dialog der Disziplinen. Jüdische Studien und Literaturwissenschaft*. (minima judaica 6) ed. by Eva Lezzi / Dorothea M. Salzer. Berlin: Metropol 2009, 77–104;
5. Gruschka, R. “Der Blick auf das ‚Ostjudentum‘. Deutsche Übersetzungen jiddischer Literatur 1897–1933.” In *Handbuch der deutsch-jüdischen Literatur* ed. by Otto Horsch. Oldenbourg: De Gruyter, 2016, 375–388;
6. Heilbron, J. “Towards a Sociology of Translation: Book Translations as a Cultural World-System.” *European Journal of Social Theory* 2/4 (1999): 429–444;
7. Krappmann, M. “The Limits of Domestication in the Translation of Modern Literary Texts from Yiddish into Czech.” *World Literature Studies* 2 (2017): 86–98;
8. Krappmann, M. “The Translation of Yiddish Literature into Czech in Jewish Periodicals: The Impact of the Medium and the Genre of the Source Text on the Choice of Translation Strategies.” In *Translation, Interpreting and Culture*, edited by Martin Dvořáč, Mária Kusá and Emília Perez. Berlin et al.: Peter Lang, 2021, 43–62;
9. Levý, J. “Translation as a decision proces.” In *To honor Roman Jakobson: Essays on the occasion of his seventieth birthday 11. October 1966*, Vol. 2. Volume 32 in the series Janua Linguarum. Series Maior. Haag: De Gruyter Mouton;
10. Norich, Anita. *Writing in Tongues: Translating Yiddish in the Twentieth Century*. Seattle: University of Washington Press, 2013.

MIGRATION, IDEOLOGIES, AND GOVERNMENTALITY: ANALYZING THE FOUNDATIONS AND CONSEQUENCES OF TRANSLATION POLICIES

Simo K. Määttä, PhD (*Helsinki, Finland*)

Democracy can be understood as a mode of collective existence in which each and everyone benefits from the same advantages and whose foundations are formed by active and informed members. Multilingualism constitutes a challenge to democracy in this sense: in a multilingual society, the language barrier prevents many migrants from having the opportunity to be involved in social, cultural, and political life and operate as an in-group member in their local communities and the society as a whole (Núñez González 2016). Problems of integrating into the host society affect not only migrant communities but also the entire population. Translation and interpreting constitute powerful tools to guarantee the achievement of linguistic rights in such contexts, where migrants do not have sufficient proficiency in national languages. Thus, translation policies should be regarded as an inherent part of language policies (Meylaerts 2018).

Ideally, providing translations for the migrant population would mean that the entire population has access to all the relevant information necessary to be fully integrated members of society and take part in the important decisions that have an impact on their lives. The creation of such a communication environment is a responsibility shared by public authorities, educational institutions, private companies, and NGOs. Today, most public and community information is provided through websites and social media, and the information is readily *available*. However, as the COVID-19 crisis has shown, the availability of information does not mean that all migrants have *access* to the information provided by the entities in their host countries. A complete picture of the exact reasons why the information does not reach the targeted end users is not clear. This brings to the fore the need for a thorough analysis of the guiding principles, implementation, and effectiveness of translation policies and practices in migration contexts.

In this talk, I approach translation policies in migration settings as a form of governmentality and power production (Foucault 1979) that allows the participation of migrants but can also lead to inadvertent inequalities and discriminations. Foucault (2007) defined *governmentality* as “the ensemble formed by institutions, procedures, analyses and reflections, calculations, and tactics that allow the exercise of this very specific, albeit very complex, *power* that has the population as its target [---].” In the context of translation policies, I argue, it is important to consider the ways in which governmentality is underpinned by the ideologies of language and translation that govern the shape of such policies.

First, I discuss the links between the concepts of translation policy and governmentality with the aim of explaining how contemporary translation policies aimed at guaranteeing the dissemination of public information to migrant populations can be viewed as a form of governmentality. Second, I discuss the concepts of language ideologies and translation ideologies, as well as adjacent concepts, such as language and translation awareness. Third, I examine the way in which translation and language ideologies are embedded in translation policies by analyzing the general and communication strategies and communication guidelines of the three main cities of the greater Helsinki area. Finally, through examples from interviews with city communication officers and NGO representatives in these cities, I explore the links between translation ideologies, language ideologies, and the outcomes of translation policies.

References

1. Foucault, M. (1979). Naissance de la biopolitique. *Annuaire du Collège de France, 79e année, Histoire des systèmes de pensées, année 1978–1979*. Paris: Collège de France, 367–372;
2. Foucault, M. (2007). *Security, Territory, Population: Lectures at the Collège de France, 1977–78*. M. Senellart (ed.);
3. G. Burchell (transl.). Basingstoke: Palgrave Macmillan; Meylaerts, R. (2018). The Politics of Translation in Multilingual States. In Fernández, F. & Evans, J. (eds.) *The Routledge Handbook of Translation and Politics*. London: Routledge, 221–237;
4. Núñez González, G. (2016). Translation Policy in a Linguistically Diverse World. *Journal on Ethnopolitics and Minority Issues in Europe*. 15(1), 1–18.

TEACHING MACHINE TRANSLATION TO FUTURE TRANSLATORS: MODERN PERSPECTIVES

Alla Olkhovska, Doctor of Science in Pedagogy
(*Kharkiv, Ukraine*)

The rapid advancements in machine translation technology have prompted a reevaluation of translation pedagogy. As future translators prepare to navigate an increasingly digital landscape, it is imperative to integrate machine translation into their training [1]. This paper examines different ways to achieve this integration, taking into account the challenges and benefits associated with the convergence of human and machine translation (MT).

One of the ways involves the integration of machine translation tools into the translation curriculum. Students can be introduced to popular MT platforms and taught how to leverage these tools effectively. Practical exercises using parallel texts and real-world translation scenarios can provide hands-on experience, allowing students to understand the strengths and limitations of MT systems.

While incorporating MT into the curriculum, emphasis should be placed on the ethical implications of machine translation. Future translators need to develop critical thinking skills to assess the quality of MT outputs and understand when to rely on human intervention. Discussions on the impact of automation on the translation profession and ethical considerations in using MT should be integrated into the coursework.

Another effective way involves collaborative learning and team-based projects. Students can work in groups, combining their linguistic expertise with the capabilities of MT systems. This not only enhances their understanding of MT but also fosters teamwork and communication skills, crucial in a professional translation environment.

Incorporating adaptive learning platforms that utilize artificial intelligence can tailor the teaching of MT to individual student needs. These platforms can provide personalized feedback, track progress, and offer targeted resources based on the learner's

proficiency level. Adaptive learning ensures that students receive a customized learning experience, addressing specific challenges they may encounter with MT.

An essential aspect of teaching MT to future translators involves exposing them to real-world applications through internships and practical experiences. Partnering with translation service providers, language technology companies, or localization firms allows students to apply their MT knowledge in professional settings, bridging the gap between academic learning and industry demands.

As the role of machine translation continues to evolve, preparing future translators to navigate this dynamic landscape becomes paramount. By embracing diverse ways that integrate technology into translation education, educators can empower students to leverage machine translation effectively while preserving the core principles of human translation. Through a combination of practical application, critical thinking, and ethical considerations, the next generation of translators can confidently embrace the symbiotic relationship between human expertise and machine assistance. This paper contributes to the ongoing dialogue on shaping translation education in the digital age, fostering a generation of translators equipped to meet the challenges and opportunities presented by evolving language technologies.

References

1. Ольховська А. С. Розвиток фахової компетентності магістрів-перекладачів засобами інформаційно-комунікаційних технологій: теорія і практика : монографія. Харків: ТОВ «Планета-Принт», 2018. 285 с.

TRAINING TRANSLATORS FOR A SUSTAINABLE CAREER IN THE AI ERA: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES

David Orrego-Carmona
(*Warwick, UK; Bloemfontein, South Africa*)

Translator training stands at a crossroads in the era of Artificial Intelligence (AI), where the convergence of technological

advancements and essential linguistic, cultural and professional competences poses multifaceted challenges. The formalisation of translator training has prompted a comprehensive exploration to understand the skills, abilities and knowledge professionals require to complete their work. This presentation will delve into the complexities faced by trainers as they endeavour to equip future translators and language professionals with the skills needed to thrive in an AI-driven landscape while ensuring the integrity of foundational translation competences and encouraging sustainable careers.

Trainers face difficult decisions when designing translation programmes. The list of skills, abilities and knowledge required by future language professionals is constantly expanding. Currently, the primary challenge is integrating AI and recent technological developments into training programs without compromising the diverse needs of future professionals and the expanding professional landscape.

In addition to technical, linguistic and cultural proficiency, modern language professionals must possess a range of soft skills, such as adaptability, communication, and problem-solving abilities. These skills are essential for navigating complex translation processes and collaborating effectively in multicultural, international and multidisciplinary environments. Translator training programmes must therefore provide students with opportunities to develop these skills through experiential learning, interdisciplinary coursework, and real-world projects.

AI is rapidly becoming prevalent in translation workflows and is therefore required in translator training. The evolving nature of AI presents challenges in keeping curriculum content relevant and up-to-date and puts additional pressure on curriculum development. Translator training programmes must continuously adapt to incorporate new technologies. This entails a proactive approach to curriculum development, with a focus on integrating emerging technologies and soft skills into the curriculum cohesively and sustainably. The resulting cycle of revisions is highly demanding and, in some cases, requires universities to teach skills that might be lacking among the teaching staff.

Additionally, AI tools and capabilities evolve quickly, and students must be proficient not only in using AI tools but also in

evaluating their potential. This comes on top of their skills in navigating the nuances of language and culture that underpin effective translation as well as designing and evaluating translation processes that respond to the requirements of the products and the agents involved. Meeting these needs demands a delicate balance between integrating technology into the curriculum and preserving the human-centric aspects of translation, such as translation skills, cultural sensitivity, problem-solving, and critical thinking.

Further, training programmes emphasise the value of learning to learn and aim at fostering adaptability and continuous development. This tries to ensure that future professionals will be able to develop sustainable careers. However, the rapid changes in the industry have also accelerated the rate at which professionals need to retrain. As a result, technical and technological expertise might not necessarily provide professionals with the opportunity to reap the benefits of experience. In the long run, the impact of technological developments might undermine the professionals' abilities to enhance their procedural knowledge and achieve a secure position in the industry. Training critical and self-reflective professionals is essential to increase the possibility of maintaining a healthy, active and highly qualified professional body.

Despite the challenges posed by the integration of AI and soft skills and the constant demand to retrain, there are also significant opportunities for innovation and growth. AI technologies and the expansion of the market can help augment the professionals' productivity, enhance quality assurance processes, and facilitate collaboration across linguistic and cultural boundaries. Similarly, the cultivation of soft skills empowers professionals to excel in a rapidly evolving landscape, fostering resilience, creativity, and adaptability in the face of technological change and allowing them to integrate into the language professions or other neighbouring fields where their skills are also appreciated. Translator trainers are tasked with preparing the next generation of language professionals to thrive in an increasingly interconnected and technologically driven world. To achieve this, they need to embrace the opportunities presented by AI while remaining steadfast in the commitment to human-centred translation practices and raising awareness about the critical implementation of these technologies.

FROM AUDIOVISUAL TRANSLATION TO (MEDIA) ACCESSIBILITY: NEW AVENUES FOR TRANSLATOR TRAINING

Emília Perez, PhD (*Nitra, Slovakia*)

In today's multimedia landscape, audiovisual content serves as a primary mode of communication and entertainment worldwide. The rise of digital distribution channels in recent years has led to an explosion of diverse audiovisual content, and the ways in which and for what purposes it is created and consumed have undergone significant changes. As an efficient tool for dissemination of information, audiovisual content has been reaching diverse audiences in diverse contexts far beyond cinema and entertainment – be it in advertising, education, science communication, crisis communication, medicine, and healthcare, to name a few.

Such expansion has naturally reshaped the landscape of audiovisual translation (AVT), calling for skilled professionals capable of making such content accessible across various domains, to recipients with various communication needs. In response, AVT has evolved to encompass a broader scope beyond the once-dominant interlingual transfer modalities – dubbing, subtitling and voice-over (Gambier 2004, Szarkowska – Wasylczyk 2018). With increasing interest in modalities aimed at provision of access to meanings presented via audio or video channels to those who – in various configurations – do not currently have that access, as well as with increased demand for expert professionals in the area, AVT has witnessed new opportunities for initiatives in media accessibility research and training.

Currently, due to the dynamic and growing development in the field, some works argue for a wider notion of media accessibility, understanding its significant potential in becoming a distinctive discipline, covering – among others – audiovisual translation (Greco 2018, 2019, Romero-Fresco 2018). In terms of academic training, however, existing research shows that media accessibility training in Europe is implemented mostly within AVT modules and courses, only very rarely playing a more major role within existing translation studies curricula (Valdez – Secară – Perez – Bywood 2023).

For now, it thus seems to be believed that in such a configuration, media accessibility training equips future professionals with the essential skills to secure access to audiovisual content for diverse audiences and broadens their professional profiles better responding to current market demands. Unfortunately, not much has been to research the validity of such assumption and thus not much can be concluded about the effectiveness of the currently applied strategies. What should the prerequisites for media accessibility (translator) training be and what extra knowledge and expertise should future professionals obtain? How should core skills be outlined respecting the needs of diverse audiences, contexts and domains? How can training objectives be defined and what training strategies and methodologies should be applied to achieve them? By addressing these questions, this proposal aims to provide an insight into currently applied media accessibility training strategies. Based on analysis of training realities in multiple European regions, it discusses the potential as well as the limitations of media accessibility training with (audiovisual) translation curricula and advocates for training approaches that develop specialised skills and competencies to meet the diverse needs of audiences and content creators.

References

1. Gambier, Y. (2004). Audiovisual translation: An evolving genre. *Meta*, 49(1), 1–11; Greco, G. M. (2018). The nature of accessibility studies. *Journal of Audiovisual Translation*, 1(1), 205–232;
2. Greco, G. M. (2019). Towards a pedagogy of accessibility: The need for critical learning spaces in media accessibility education and training. *Linguistica Antverpiensia, New Series –Themes in Translation Studies*, 18, 23–46;
3. Romero-Fresco, P. (2018). In support of a wide notion of media accessibility: Access to content and access to creation. *Journal of Audiovisual Translation*, 1(1), 187–204;
4. Szarkowska, A., & Wasylczyk, P. (2018). Five things you wanted to know about audiovisual translation research, but were afraid to ask. *Journal of Audiovisual Translation*, 1(1), 8–25;
5. Valdez, S., Secară, A., Perez, E. & Bywood, L. (2023). Audiovisual Translation and Media Accessibility Training in the EMT Network. *Journal of Audiovisual Translation*, 6(1), 19–44.

STRUCTURAL CHARACTERISTICS OF PUNS AS A FACTOR OF THEIR SUCCESSFUL TRANSLATION

Olha Pieshkova (*Kharkiv, Ukraine*)

The structural and semantic characteristics of puns are an important factor that has a significant impact on translators' choice of strategies for their reproduction. The complexity and ambiguity of the studied stylistic device confirms the existence of several different directions of its classification.

According to the motivational basis, we distinguish puns based on homonymy (lexical and grammatical), polysemy (lexical and grammatical), antonymy and paronymy. In our opinion, due to interlinguistic asymmetry, all these forms of puns can be equally attributed to translation difficulties, although there is a widespread opinion that lexical puns are easier to translate than grammatical ones. This implies that lexical puns are easier to reproduce in translation due to lexical puns (direct or compensated). This assumption is based on the statement that the variety of lexical items in the source and target languages always exceeds the variety of grammatical forms and categories available in them.

Another relevant for the needs of translation studies, is the division of puns on the basis of the structural criterion into lexical (single-word) and phraseological ones.

The analysis of the textual material also enables to conclude that popular science texts are characterised by the use of lexical puns as a lexicalized way of conveying information, which makes a double interpretation possible. From the point of view of the systemic language classification, such a pun is a nonce nominative unit, i.e. an innovation that has not been widespread in the linguistic community society and has not become a part of the lexical system.

Nonce words (a.k.a. occasionalisms) are created to achieve a specific pragmatic goal in a particular communication situation and are usually not reproduced in other contexts. From a technical structural point of view, an occasional lexical pun is formed by combining truncated overlapped parts of two lexemes (contamination), by putting a part of one word on another (inter-

word overlap) or by replacing one of the morphemes of a word or its arbitrary fragment with another lexeme (substitutional word formation).

Lexical puns are formed on the basis of both homonymy and paronymy, i.e. the units/morphemes/arbitrary fragments involved in their creation can be either identical in pronunciation and/or spelling or only similar. The use of this type of puns constructed in the form of nonce words is explained by the high frequency of thematic, «non-humorous» occasionalisms in scientific texts, including popular science ones, to denote new phenomena that have not yet been recorded in dictionaries. Thus, the use of puns that have a humorous meaning seems to be stylistically justified.

The translation of lexical puns can be considered a translation problem, firstly, due to the lack of correspondences in the target language (which is inherent in all nonce words), and secondly, because of the need to preserve the very effect of language play and humour. A relative exception to this general rule is lexical nonce words, which were created with the help of internationalised words that often have a similar form in different languages, which ensures a high level of their reproducibility.

We consider phrasal puns to be traditional ones, in which the meanings of two different words, word meanings, and grammatical forms are contrasted at the phrasal (dialogical) level. In other words, the minimum necessary context for interpreting a pun is a phrase, sentence, statement, cue, dialogue, etc., so in the following we would like to define the understanding of lexical and phraseological puns, which researchers usually pay much less attention to.

RENDERING INTERTEXTUALITY IN LITERARY TRANSLATION

Karolina Polinko (*Uzhhorod, Ukraine*)

Intertextually marked contexts are “the contexts where intertextual elements can be found” [3, p. 55]. Identifying such contexts and rendering the meaning of the source text preserving

all intertextual elements, actualized in the form of allusions, quotes, imitations, etc., become a crucial yet challenging task for a translator.

Neil Gaiman's novel "American Gods" is abundant with allusions and quotations. To translate the intertextual elements present in the source text Ukrainian translators have utilized the following translation techniques:

1) transcoding: *Odin* – *Одін*, *Grimnir* – *Грімнір*, *Gondlir* – *Гондлір*, *Huginn and Muninn* – *Гугін і Мунін*, *Low-Key* – *Ловкий*, *Ymir* – *Імір*, *Tyr* – *Тюр*, *Thor* – *Тор*, *Bilquis* – *Бількіс*, *Paul Bunyan* – *Пол Баньян*, *Nevermore* – *Невермор*;

2) loan translation: *Raider* – *Вершник*, *One-eyed* – *Одноокий*, *All-Father* – *Всебатько*, *Wand-bearer* – *Жезлоносець*, *Thought* – *Думка*, *Memory* – *Пам'ять*, *the World Tree* – *Світове Дерево*, *Liberty* – *Свобода*;

3) descriptive translation: *Glad-of-War* – *той, що радіє битві*; *the Hooded One* – *той, що у каптурі*; *No man is an Island* – *Немає людини, яка була б як Острів*;

4) decompression: *Boschian nightmare* – *ніби прямисінько з-під пензля Босха*; *the functioning Rube Goldberg chicken device* – *механізм із живою куркою за абсурдним кресленням Руба Голдберга*; "And then he sings, in a voice not made for singing, 'You are an immaterial girl living in a material world.'" [2, p. 404] – "А тоді співає, недолуго кривляючи *Мадонну*: – *Ти нематеріальна дівчинка в матеріальному світі...*" [1, p. 446].

It is worth noting that intertextual elements that are more "visible" to the reader (mostly mythological allusions) are typically rendered by transcoding and loan translation. Cultural allusions and quotations, on the other hand, require either descriptive translation or decompression, since the target audience is likely to be less acquainted with them.

Moreover, it has been discovered that some cases required a combination of translation transformations:

1. transcoding + loan translation: *Harry Bluejay* – *Гаррі Синя Сойка*, *Addams Family* – *сімейка Адамсів*, *Disney World* – *Світ Діснея*;

2. *loan translation + permutation: the gallows lord* – владар шибенуць, *thunderbirds* – птуці-громовиці, *the Black Dog of the Moors* – чорні болотяні пси;

3. *transcoding + loan translation + permutation: Apple Johnny* – Джонні-Сидр, *Jack up the Beanstalk* – Джек і бобове стебельце, *Jack Giant-killer* – Джек – вбивця велетнів.

In addition, the translators have skilfully introduced allusions into the target text where they did not occur in the original: “*His right eye glittered and flashed...*” [2, p. 145] – “Праве око його метало блискавиці...” [1, p. 165]; “*Well I never.*” [2, p. 38] – “Одіно-ва борода!” [1, p. 51]. Such choices can be motivated by the need for compensation during the translation process or by the translator’s artistic approach to rendering intertextuality.

Thus, it follows that a translator working with intertextuality cannot employ a single translation technique. A knowledgeable translator should be able to incorporate intertextual elements into the target text in addition to accurately rendering them.

References

1. Гейман Н. Американські боги : пер. з англ. Г. Герасим, О. Петіка. Київ : Видавничка група КМ-БУКС, 2018. 696 с.
2. Gaiman N. *American Gods*. London : Headline Publishing Group, 2017. 736 p.
3. Haydanka D., Polinko K. Intertextuality as a Mirror of American Culture in Neil Gaiman’s *American Gods*. *SKASE Journal of Literary and Cultural Studies*. 2023. Vol. 5, № 2. P. 52–68.

ON THE END OF TRANSLATION STUDIES AS WE KNOW IT

Anthony Pym, Distinguished Professor (*Tarragona, Spain*)

Despite recent debates about the origins of translation studies, it is far more important and indeed urgent to consider how the discipline might fade away and eventually disappear. Here I consider a scenario of demise, some possible causes, and actions to take.

The scenario goes like this: When people stop believing that there will be jobs for translators in five or ten years' time, we lose student enrollments, then our tenured jobs, then readers for our research, then our independent field of study. Of little import the numbers that show how many people are still employed as translators; of scant effect the arguments based on the history of automation; of little weight the ethical arguments we might muster for our continued existence – once the public belief in future employment has gone, the rest can disappear very quickly.

Why should the belief falter? It is not as if our education institutions were ever able to promise all students jobs as translators. On average, only about a third of our graduates find stable work as translators or interpreters (Hao and Pym, 2023), and that percentage seems to have remained fairly stable historically. As long as the one third found those jobs, and as long as the rest found gainful employment using their language skills, the implicit promise was good enough. The problem is not really there.

Is it a problem of the global economy? Translation studies has grown internationally on the back of globalization, and logically so: the more movements in the world, the more language borders are crossed, the more translations result, the more translator training is needed, the more academic jobs are created, the more research is published. In the centers of international capitalism, the translation industry grew slowly from the 1980s, went through the mergers of the 1990s, remained relatively robust through the financial crisis of 2007-8, and more or less withstood the apparent threat from neural machine translation. The huge numbers of words processed by the industry were possible thanks to translation technologies, which usefully added to the skills that we had to teach and study. In the same years, translation studies developed in those same centers of global capitalism, then spread out as capitalism dominated all other systems. That domination has not ceased, so why should translation studies?

Is it because translation technologies are suddenly so much better? Generative AI systems can certainly translate, and can do so very well, but their performance on straight translation tasks is so far not significantly better than the neural machine translation

systems that came online around 2016 (Jiao et al., 2023; Hendy et al., 2023). The translation industry survived neural machine translation in 2016, so why should it not also survive generative AI? The hopeful argument here is that, as long as the outputs are not always optimal, post-editing will be needed, and in order to post-edit you have to know how to translate, so it can be business as usual for all of us. On this logic, we should keep on the same train. But would you bet your future on general awareness of non-optimality?

Here is what could be different. The public discourse on generative AI is so vociferous, so polarized, so ill-informed, so removed from empirical assessment that, in the space of public discourse, the technology has assumed messianic or demonic proportions. In a period of prolonged stagnation, capitalism has been searching for a technological breakthrough, a way to kick-start growth again, and generative AI looks like it might fit the bill. Hence the public discourse, hence the loss of belief, hence the falling enrollments, and the rest might be history.

What to do? Challenge the narrative: use the technologies interactively to create content, and turn serious attention to the many non-hegemonic languages in which they do not yet work well.

References

1. Hao, Y., & Pym, A. (2023). Where Do Translation Students Go? A Study of the Employment and Mobility of Master Graduates. *The Interpreter and Translator Trainer*, 17(2), 211–229;
2. Hendy, Amr, Mohamed Abdelrehim, Amr Sharaf, Vikas Raunak, Mohamed Gabr, Hitokazu Matsushita, Young Jin Kim, Mohamed Afify, and Hany Hassan Awadalla (2023). How Good Are GPT Models at Machine Translation? A Comprehensive Evaluation. arXiv:2302.09210; Jiao, Wenxiang, Wenxuan Wang, Jen-tse Huang, Xing Wang, and Zhaopeng Tu (2023). Is ChatGPT A Good Translator? Yes With GPT-4 as the Engine. <https://arxiv.org/abs/2301.08745>

**RUSSIA'S 'WEAPONIZATION'
OF LITERARY TRANSLATION:
WW2 VS RUSSO-UKRAINIAN WAR**
Nataliia Rudnytska, PhD (*Kyiv, Ukraine*)

An integral feature of a totalitarian state is a high degree of control over media, and the sphere of literary translation is not an exception; in times of war (and preparatory periods as well) the latter becomes an important tool of propaganda.

During WW2, the Soviet policy in translation sphere depended on the Nazi-Soviet relations (from economic and political partners according to The Molotov–Ribbentrop Pact of 1939 to the warring states (1941–1945)), the status of each “republic” in the USSR, and the national policy of the Communist party. Besides, after the Nazi invasion, literary works selected for translation were to condemn fascism, promote patriotism, and raise martial spirits.

Before the Russo-Ukrainian war was unleashed in 2014, Russian state-controlled media were employed to impose a certain negative image of the Ukrainian society, and discussion of translations of contemporary Ukrainian literature served this end. Since 2014, Putin’s regime has been using mass media to provide public support for the military aggression, with literary translation being engaged in the campaign.

Despite public interest to contemporary Ukrainian literature and abundance of translations published in the RF at the beginning of the century, in 2014–2022 the latter were scarce, limited to lyric poetry, and published in literary journals. Besides, these translations were published mainly within the Minsk initiative, presented by the Russian side as a trilateral project, uniting creative intelligentsia of Russia, Belarus, and Ukraine. It is important that the Minsk initiative was broadly publicized in the RF as a trilateral project [2] although there are no documents confirming the official participation of Ukraine; at the same time, Ukrainian diplomats Serhii Borshchevskiy and Oleksandr Danylchenko referred to it as a technology to fraternize the aggressor and the victim [1].

On the other hand, Russian mass media presented “expert opinions” of critics, scholars and literati who blamed the Ukrainian side for manipulating messages of classical authors like Shevchenko and Gogol to foment nationalism and hatred towards Russia.

State-controlled media also gave voice to authors of Ukrainian origin who write in Russian and air the appropriate vision of Ukraine and the Russo-Ukrainian war; such publications were instrumental in creating in the Russian public the feeling of connection and desire to help “our own people”.

Since the beginning of the full-scale invasion, Ukrainian literature has not been published in the RF. The theme of war remains popular, and the biggest publishing houses offer literature about WW2, including some translated works by European authors, and a great choice of Russian books on the war against Ukraine narrating “*atrocities of Kyiv death-squads*”, “*Russophone population genocide*”, and “*Ukro-Nazis*”.

The aim of this study is to demonstrate the use of strategies, inherited by Putin’s regime from the Soviet state, and the new approaches, predetermined mainly by the evolution of mass media, which allow the aggressor to weaponize literary translation in the war against Ukraine through contesting Ukrainian nationhood and enhancing anti-Ukrainian sentiment. The study adheres to an interdisciplinary approach and is based on a linguistic analysis of the original and translated texts, research of bibliographical data, and analysis of discourse on Ukrainian literature and translation in (pro)governmental media.

References

1. Борщевский, Сергей. Минская инициатива московского разлива. Еще раз о технологии “братания” агрессоров и жертв агрессии. *День*. 2016. 24 мая. URL: <https://day.kyiv.ua/ru/article/podrobnosti/minskaya-iniciativa-moskovskogo-razliva>.
2. Швыдкой, Михаил. Минская инициатива сохраняет все лучшее, что связывало культурную жизнь наших народов. *Российская газета*. 2022. 2 августа. URL: <https://rg.ru/2022/02/08/reg-szfo/shvydkoj-minskaia-iniciativa-sohraniaet-vse-luchshee-chno-sviazyvalo-kulturnuiu-zhizn-nashih-narodov.html>.

SIGNIFICANCE IN TRANSLATION HISTORY

Christopher Rundle, PhD (*Bologna, Italy; Manchester, UK*)

As a researcher with a historical interest in translation, I have always felt that when a scholar adopts a historical approach to a topic, whatever that topic may be, the fact that their research is historical becomes its defining characteristic. So, to put this in relation to translation history: when we carry out historical research on translation we are, in rather simplified terms, historians first and scholars of translation second; not because one is more important than the other, but because our historical approach will define our methods, the way we interpret our research, and the significance we attribute to it. If we accept this premise, then the next step is to recognize that there is a wealth of theoretical and methodological ideas in history and the philosophy of history that might prove interesting to translation historians; that translation history can only benefit from engaging with the theoretical thinking on history which has been evolving for (at least) the last 150 years.

In this paper I shall try to address one topic which is of great importance in both history and translation history: the notion of *historical significance*. I shall draw on ideas from theoretical writings on history and see how they apply to translation history; and I shall consider their implications for translation historians and translation studies in general.

SIMULTANEOUS INTERPRETING: TRAINING TECHNIQUES

Anna Stativka, Candidate of Sciences in Philology
(*Kharkiv, Ukraine*)

According to the International Association of Conference Interpreters (AIIC), simultaneous interpreting means the mode, when the interpreter sits in a booth with a clear view of the meeting room, as well as the speaker, listens to and

simultaneously interprets the speech into a target language. Nowadays, simultaneous interpreting is quite often taught at universities, but it is rather difficult to learn interpreting skills only by attending classes or reading books about interpreting activities. It is like a sport, in order to be successful one needs a lot of thorough practice. That is why students of interpreting schools should practice also beyond time-tabled classes to perform better results. Five days a week is a minimum, which guarantees that you will never drop out of practice. Remember that practicing within two short sessions a day is better than one long. Being trained like this you are still able to be concentrated and not overloaded. One of the best ways to assess your interpreting performance is recording oneself. Record your interpreting, after listening, make pauses, analyze mistakes and try again. Do it repeatedly, day by day and compare the performance. Also it is very important for students not to be involved only into interpreting activity. Do non-interpreting exercises, but on a regular basis. Set goals, each training session should be aimed at developing different skills, e. g., delivery a speech, concentration, reformulating etc. Cooperate with other students or just your friends to listen to each other's interpreting. While listening to others you not only assess the abilities of fellow students, but also keep some particular criteria in mind, needed for self-evaluation. Usually students make similar mistakes, listening to which you may exclude yours.

Simultaneous interpreting is a very complicated task because four main activities such as listening, understanding/analyzing, reformulating and speaking need to be performed at once, moreover, an interpreter must be concentrated on all of them. To this end, students should master certain training techniques in simultaneous interpreting. We would like to make an emphasis on different exercises that can be applied at any stages of learning simultaneous interpreting. These exercises develop the skills of delivery, anticipation, reformulation and stress management. To start with, one should understand what type of speech can be used as a practice material in simultaneous interpreting. These speeches can be found in the Internet on the websites of different governmental institutions, ministries, international

organizations, companies and so on. Speeches by ambassadors or other high ranking officials are particularly good to train simultaneous interpreting since they usually do not have difficult technical terms, instead, a simple and clear message, as well as a moderate speed of speaking. In other words, speeches for training should be relevant to today's news in the world. From the very beginning of the training course, it is especially important for students to prepare speeches by themselves. As a starting point, for example, a speech transcript can be applied, students learn the structure, logic of the speech, analyze primary and secondary information, learn to sort it. As a result, they will be able to identify the main points from anyone else's speech. Moreover, they will learn rhetorical devices to be easily recognized and dealt with effectively in any speech to be listened to. Students may add their own information into the transcript and give the speech to the classmates, who need to interpret it. It will be likely a much simplified version of the original that well suits as a practice material for students.

The golden rule for students when preparing their speeches is "never read out your speech, always keep eye contact with the audience". Before delivering the speech explain the context, what is going to be said, why, all arguments "for" and "against". To be successful in oral communication, keep clear articulation, make pauses, change intonation, stress, voice when emphasizing important issues. Your language should be natural to convince and engage the audience. As for duration of your speech, it depends on types of exercises, for concentration or listening it should not exceed 2–3 minutes, for simultaneous interpreting in the early part of the course no more than 5 minutes, at the end of the simultaneous course – up to 12 minutes.

In simultaneous interpreting students can face another essential difficulty, that is the necessity to anticipate what the speaker is going to say next. It is really a very big problem for interpreters, that's why students should work hard to master this skill. Below are given some exercises to train.

– Collocation games (complete the gaps in the sentence, phrase or word combination);

- Give the beginning of the message, ask students to complete using their own ideas;
- Give the whole message, ask students to guess what may occur further (e. g., discussing some news students express their opinions on what has already happened and what may; or debate whether they agree or not and why. If any news is applied as a practice material here, students should be aware of it and have some background knowledge);
- Give a certain topic, for example “Presidential elections in Ukraine”, each student should create three sentences on it, which will be transformed further into a logical, plausible text.

To develop reformulation skills, students may be involved into the following exercises:

- Create a list of synonyms and antonyms;
- Transform parts of the sentences, for example escaping from infinitives, gerunds etc;
- Paraphrasing (by the way, students are very interested in this activity);
- Chop up a long sentence into several shorter ones (keeping sentences short and simple – KISS tactics);
- Retell the given text in your own words.

Sight translation can also be considered as a stepping stone into simultaneous interpreting. For example, a teacher can give students a transcript of the speech, which has to be interpreted simultaneously. Students translate this speech on sight, analyzing the structure and content of the speech and of course, focusing on the meaning. This activity may be preparatory before simultaneous interpreting of the speech. Also students may be asked to translate on sight under time pressure or without. Set timing serves as a good means to cope with stress arising when interpreting.

At early stages of simultaneous course before interpreting itself students may fulfill such exercises as “repeating simultaneously after the speaker”, they listen to the speech and repeat at once word by word, after they proceed to interpreting.

And last but not least, in this article we do not make any judgement as for usefulness or effectiveness of any of the exercises.

Trainers have their own points of view on each exercise, which may differ from ours. Just try exercises out, evaluate how effective they are for your students and decide on their further application. To sum up, these exercises are recommended for both self-study and under guidance of a trainer.

AI IN TEACHING BUSINESS WRITING AND ITS TRANSLATION

Ganna Tashchenko, Candidate of Sciences in Philology
(*Kharkiv, Ukraine*)

Teaching future translators today is a growing challenge since they need to be prepared to function in a workplace which is changing dramatically. The skill set they need to develop encompasses not only purely linguistic or even purely translational competences but also digital literacy and much more. Translation is no longer about language only, it requires awareness of the different media that messages are communicated through which has a major impact on the way they are rendered. Computer technologies are having a growing influence on the field where the use of CAT-tools or post-editing is not only possible but actually expected.

More recently, AI has come onto the scene. Although we are only starting to understand all of its benefits and dangers in education, we can already see all the possibilities it opens up when it comes to training future experts in language services. Chat-bots which are currently available represent an unlimited source of texts on any subject and of a desired degree of complexity. They also give multiple opportunities to raise the students' awareness of genre conventions and stylistic nuance in the process of translation. While our classes are often focused on training students to convey the main idea of the text at hand, genre and style are of equal importance, except they tend to be more difficult to master. Students often associate these concepts mainly with translation of fiction or poetry paying insufficient attention to the stylistic and genre-related features of seemingly informative texts.

Business writing exemplifies a field where both the message and the wording are equally significant. On the one hand, many of the texts in business are highly standardized and, hence, lend themselves to post-editing quite well. However, business correspondence is much more complex. Automatic translation is rather efficient when it comes to originals whose main purpose is to get the message across. While business emails revolve around problem-solving and task completion, they also have a major impact on the company's reputation helping to build and maintain relations. Therefore, a linguistically accurate email which communicates task-related information may not fulfill its primary purpose of establishing meaningful connections with clients, partners, etc.

Students need to be alerted to the specific features of business correspondence which could play out differently in different genres in the space of intercultural communication as well as their relevance as part of communication strategies business people use to add value to their interactions. Even though chatbots are quite good at writing emails with a prompt which is detailed enough, the concept of rapport-building is unknown to them. What may seem insignificant from the point of view of rendering the overall idea can damage or reinforce the company's image.

AI, however, could provide extensive practice in navigating the various nuances of implementing different communicative strategies. It can generate multiple emails with different purposes (task-oriented, relationship-oriented), tones (emotional, neutral), and styles (direct, indirect), providing authentic content for reflection. While writing business emails does not seem part of the translators' training, it allows students to practice the different strategies which may be needed to handle a variety of communicative contexts, including potentially face-threatening ones. Comparing their writing to the version proposed by the chat bot, they can acquire a better understanding of appropriacy in business communication which AI sometimes renders overly formal or overly casual.

The more examples students analyze, the better they can distinguish the respective characteristics of the source and target

texts and identify correlations between them. AI can also easily generate stylistically diverse emails conveying the same message whose translation will draw students' attention to the ways different stylistic features are expressed in the corresponding language pair.

The entire potential of AI in translators' training is yet to be tapped into. It is becoming more and more obvious that translation services will not be the same and still human touch will remain relevant when it comes to building connections between people.

**HERE WE SEE IT, HERE WE DON'T:
ETHOS AND AGENCY IN LITERARY TRANSLATION**
Ingrida Tatolytė, PhD (*Vilnius, Lithuania*)

In recent years, Translation Studies address the translator's agency and ethos with a growing attention, placing more emphasis on the textual analysis when speaking about the 'translatory' agency, and contextualising translation when dealing with the translator's ethos. However, the effect of agency and ethos on one another is rarely discussed. While contextual ethnographic and network analysis shows that the distribution of the actual agency and the scope of the translator's agency, especially under the violent regimes, do not fully coincide with the assumed textual 'translatory' agency, the latter demonstrates how much responsibility is placed on the translator-agent thus affecting the translator's ethos. But is it the translator's ethos the readers perceive, or whose ethos is it there then?

Based on a few examples of literary translations into Lithuanian published in the Soviet and early post-Soviet period, as well as their current reception, and a recent example of a poetry translation, I draw a theoretical perspective on the issue of ethos of a translator, author, and literary text as they are rendered in translation and presented in its publication. I discuss how ethos is related to the translator's agency, and how their interplay presents itself. I question how much the virtual

translator's agency comes through in translation if we do not know what distribution of agency pre-exists in the translation and publishing processes. Furthermore, I argue that the mirageous translucency of ethos and agency in a literary translation is due to a flickering visibility of the agents participating in the translation production.

SIGNIFICANCE OF TRANSLATED LITERATURE IN SHAPING UKRAINIAN CULTURAL IDENTITY IN ENGLISH-SPEAKING WORLD

Kamilla Voronina, Candidate of Sciences in Philology
(*Kharkiv, Ukraine; Bologna, Italy*)

There has been a sharp increase in the interest in Ukraine and its cultural heritage since the collapse of the USSR which has become even stronger since the events of 2014 in Ukraine and the recent war. Perceptions of Ukrainian cultural identity have undergone a significant change: from its being seen as part of the Russian cultural space, almost devoid of its own language and culture, to its now independent status. The collapse of the Soviet Union in 1991 can be considered as the moment in which the West (re)discovered the specific features and identities of Ukraine and other states that used to be former Soviet Republics.

The goal of my research is to investigate changes in the perception of Ukrainian cultural identity in English-speaking countries since Ukraine gained its independence. The research is done by looking at translations of the works of canonical Ukrainian authors. This involves analysing: book reviews and other significant epitexts, such as readers' opinions on platforms like Goodreads; any peritextual material that is present; as well as the translation strategies used by the translators. It is my belief that this kind of study, using the reception of translations as a privileged perspective through which to reconstruct perceptions of a source-culture, can provide a unique insight into the way in which notions of Ukrainian cultural identity have evolved in

the English-speaking world and have been shaped by these same translations.

Translations of Taras Shevchenko, an outstanding Ukrainian poet, widely recognised as the founder of modern Ukrainian literature are the focus of this study. The research primarily examines the perception of his poetry in English-speaking countries, tracing its evolution since 1931 – the year of the publication of “The Slav Anthology: Russian, Polish, Bohemian, Serbian, Croatian”, translated by Edna Worthley Underwood, where Shevchenko’s poetry was “unaccountably included among the Russian authors” [3, p. 168]. A turn towards perceiving Taras Shevchenko as “one of the greater Slavic poet” whose fame “has not spread beyond the confines of Ukraine” [1, p. 206] occurred in 1945, when the book “Taras Shevchenko, the Poet of Ukraine: Selected Poems” translated by Clarence A. Manning was published in Jersey City, N.J. His subsequent recognition as a notable Ukrainian poet well-known far beyond Ukraine is confirmed by the publication of “Song Out of Darkness: Selected Poems” translated by Vera Rich in 1961, and culminating in 2013 with the first-ever English translation of the complete edition of “Kobzar” by Peter Fedynsky.

Perception of Taras Shevchenko’s relevance and growing appeal to non-Ukrainians is proved by the trends in translating his works. While the earlier translations contained some frequent inaccuracies [1], subsequent translations were considered more successful by critics. Thus, thanks to her “considerable technical virtuosity”, Vera Rich succeeded in preserving Shevchenko’s “rhythm, semi-rhymes, internal rhymes, and alliterations” [4, p.165]. Peter Fedynsky’s approach to the translation emphasizes strict adherence to meaning, opting for free verse and prioritising what Shevchenko wrote rather than on how he wrote, stating “his content is as compelling as his language is beautiful” [2].

Today the works by Taras Shevchenko are reconsidered in the context of current political and social events in Ukraine; no doubt, he is mostly well-known for western readers as a poet who persistently struggled for the independence of Ukraine. However, not only do the topics of Ukrainian national aspirations

and Russian oppression make him more and more interesting for non-Ukrainians; Shevchenko's themes of love, brotherhood, justice, envy, fame, religious faith, hope and despair "are universal themes that transcend time and place" [2].

References

1. Andrusyshen, C. H. (1946). Review on "Taras Shevchenko, the Poet of Ukraine: Selected Poems" translated by Clarence A. Manning. *American Slavic and East European Review*. Vol. 5. Issue 1/2: 206-210.
2. Czajkowsky, R. (2013). "First-ever English translation of Shevchenko's complete Kobzar presented at the Ukrainian Institute of America". *Ukrainian Institute of America*. URL: <https://ukrainianinstitutenyc.wordpress.com/2013/10/28/>. Accessed on 12.01.2024.
3. Selver, P. (1932). Slavonic Poetry. *The Times Literary Supplement*. Issue 1571: 168.
4. Thomas, Lawrence L. (1962). Review on "Song out of Darkness: Selected Poems". *The Slavic and East European Journal*, Vol. 6. No. 2: 164-165.

NOTES

Наукове видання

**АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДОЗНАВСТВА
ТА МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ПЕРЕКЛАДУ**

Тези доповідей XII Міжнародної наукової конференції

(19–20 квітня 2024 року, м. Харків, Україна)

Англійською та українською мовами

Тексти подано в авторській редакції

Відповідальний за випуск *О. В. Ребрій*

Комп'ютерне верстання *Н. О. Ваніна*

Формат 60x84/16. Ум. друк. арк. 5.26. Наклад 100 прим. Зам. № 47/2024.

Видавець і виготовлювач

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна,

61022, м. Харків, майдан Свободи, 4.

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 3367 від 13.02.2009

Видавництво ХНУ імені В. Н. Каразіна